

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ І ЛІКВІДНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав: студент II курсу, групи 672-3
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Даник Дмитро Павлович _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Марич Максим Григорович _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № 4 від 28 листопада 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

АНОТАЦІЯ

Даник Д.П. Управління платоспроможністю і ліквідністю підприємства. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023. 62 с.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теорії і практики управління платоспроможністю і ліквідністю підприємства. Узагальнено теоретико-методичні засади управління ліквідністю і платоспроможністю підприємства: розглянуто економічний зміст, значення та принципи управління платоспроможністю і ліквідністю підприємства, сформульовані методичні підходи до оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. Проведена діагностика ключових показників ліквідності і платоспроможності досліджуваного підприємства. Проведено оцінку ліквідності балансу підприємства; виконано аналіз показників ліквідності, поточної та перспективної платоспроможності ПП «Модуль-АВН». Розглянуті напрями підвищення ефективності управління платоспроможності і ліквідності ПП «Модуль-АВН».

Ключові слова: ліквідність, платоспроможність, аналіз, оцінка ліквідності балансу, поточна платоспроможність, перспективна платоспроможність

ANNOTATION

Danyk D.P. Management of solvency and liquidity of the enterprise. – Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023. 62 p.

In the qualification work the theory and practice of management of solvency and liquidity of the enterprise was carried out. The theoretical and methodological bases of management of solvency and liquidity of the enterprise are summarized: economic content, significance and principles of management of solvency and liquidity of the enterprise are considered, methodical approaches to the diagnosis of the solvency and liquidity of the enterprise are formulated. Diagnostics of the key indicators of the solvency and liquidity of the enterprise were carried out. An analysis of the liquidity of the company's balance sheet was carried out; an analysis of liquidity indicators, current and prospective solvency of PE "Modul-AVN" was performed. The ways of improving the management of solvency and liquidity of the enterprise of PE «Modul-AVN» were considered.

Keywords: liquidity, solvency, analysis, assessment of balance sheet liquidity, current solvency, prospective solvency

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Д.П. Даник

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Економічний зміст ліквідності та платоспроможності підприємства.....	7
1.2. Ключові аспекти управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.....	13
1.3. Методичні підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства.....	19
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПП «МОДУЛЬ-АВН» ЗА 2018 - 2022 РОКИ.....	27
2.1. Оцінка ліквідності балансу підприємства.....	27
2.2. Динаміка показників ліквідності та поточної платоспроможності підприємства.....	33
2.3. Аналіз показників перспективної платоспроможності підприємства.....	38
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ТА ЛІКВІДНІСТЮ.....	44
3.1. Резерви оптимізації рівня ліквідності та платоспроможності підприємства.....	44
3.2. Прогнозування показників ліквідності та платоспроможності підприємства.....	50
Висновки до розділу 3.....	54
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку економіки України, в умовах воєнних дій, економічної нестабільності, загрозах глобальній безпеці платоспроможність та ліквідність підприємства є однією з найважливіших умов продовження його фінансово-господарської діяльності. Однією з вимог фінансової стабільності підприємства та його конкурентоспроможності є здатність підприємства вчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язаннями, підтримуючи при цьому звичайний темп господарської діяльності. Важливу роль відіграє і структура активів підприємства, адже рівень ліквідності визначає можливість реалізувати майно та погасити термінові зобов'язання у разі необхідності здійснення такої операції.

Саме тому питання ефективного управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства є актуальним, адже має наслідком стабільний та успішний розвиток суб'єктів господарювання. Як головні складові фінансової стійкості ліквідність та платоспроможність підприємства забезпечують його фінансову безпеку, стабільність, рентабельність підприємства, ефективне управління фінансовими ресурсами в цілому.

Теоретико-методичні аспекти ліквідності та платоспроможності підприємства, їх оцінки та особливості управління наведені в наукових працях таких вчених як Дорошенко А.П., Дудчик О.Ю., Грушко Т.І., Коцеруба Н.В., Левкович О. В., Воробйова А. О., Лопатовська О.О., Гаєвська О.С., Люта О. В., Пігуль Н. Г, Глядько К., Макарчук І.М., Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О., Пономарьова К.В., Олесенко І.С., Олійник О.О., Роговий С.М., Сніткіна І.А., Старостенко Г.Г., Толпежніков Р.О., Толпежнікова Т.Г., Третьяков А.Г., Халатур С.М., Бровко Л.І., Моруга Т.О. та інші. Проте потребують подальшого розвитку і дослідження питання управління ліквідністю і платоспроможністю підприємства, зокрема в умовах війни.

Метою роботи є узагальнення теоретико-методичних засад управління

платоспроможністю та ліквідністю підприємства та розробка прикладних рекомендацій з підвищення ефективності його реалізації.

Завдання роботи можна сформулювати наступним чином:

- дослідити та узагальнити наукові підходи до змісту понять «ліквідність», «платоспроможність», «управління ліквідністю та платоспроможністю»;
- розглянути принципи, етапи та складові управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства;
- сформулювати методичні підходи до оцінки показників ліквідності та платоспроможності;
- оцінити ліквідність балансу ПП «Модуль-АВН» та власне показники ліквідності підприємства;
- проаналізувати показники поточної та стратегічної платоспроможності ПП «Модуль-АВН»;
- провести оцінку індикаторів поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ПП «Модуль-АВН»;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності управління ліквідністю та платоспроможністю на ПП «Модуль-АВН»;
- спрогнозувати структуру активів ПП «Модуль-АВН» за критеріями оптимізації ліквідності.

Об'єктом дослідження є процес управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства. Предметом магістерської роботи є теоретико-методичні та практичні аспекти такого управління.

Під час написання роботи використовувались такі методи наукового пізнання: критичний аналіз - для узагальнення наукових підходів з метою розкриття змісту платоспроможності, ліквідності, підходів до їх оцінки, системний аналіз, метод проєкції та аналогій - під час дослідження управління платоспроможністю, ліквідністю та його особливостей в сучасних умовах, трендовий аналіз, горизонтальний та вертикальний аналіз, метод коефіцієнтів, порівняльний аналіз – при розрахунку та оцінці показників ліквідності та

платоспроможності, методи аналізу, абстракції і узагальнень - під час обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення заходів з управління платоспроможністю ПП «Модуль-АВН».

Інформаційною базою роботи виступили праці науковців з фінансового менеджменту та фінансового аналізу, зокрема матеріали науково-практичних конференцій, наукові статті, фінансова звітність ПП «Модуль-АВН».

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в наступному:

– удосконалено трактування поняття «управління ліквідністю та платоспроможністю», яке відображає значення структури активів та джерел їх формування для можливості виконувати платіжні зобов'язання перед контрагентами підприємства;

– набули подальшого розвитку питання підвищення ефективності управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

Практична значущість результатів магістерського дослідження полягає у формулюванні пропозицій, що можуть бути імплементовані безпосередньо в діяльність ПП «Модуль-АВН» з метою підвищення ефективності управління рівнем його платоспроможності та ліквідності. Окремі аспекти дослідження були висвітлені на VII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами», 15 листопада 2023 року (тема доповіді: «Платоспроможність та ліквідність підприємства: сутність та необхідність управління в сучасних умовах»).

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 62 сторінки друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 56 сторінках. Робота містить 9 таблиць та 16 рисунків, список використаних джерел включає 41 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст ліквідності та платоспроможності підприємства

Повномасштабне вторгнення росії в Україну, пандемія мають наслідком достатньо негативні наслідки для вітчизняних підприємств, діяльність яких суттєво ускладнюється тривалою кризою неплатежів, гострим дефіцитом фінансових ресурсів, зростанням рівня дебіторської та кредиторської заборгованостей, несвоєчасним здійсненням розрахунків контрагентами, зменшенням обсягів реалізації тощо.

Такі негативні наслідки підкреслюють значимість фінансового управління в цілому та такими напрямками як ліквідність та платоспроможність, зокрема. Ефективне управління ліквідністю та платоспроможністю дозволить забезпечити виживання підприємства як в поточному періоді, так і в довгостроковій, стратегічній перспективі.

Розглянемо підходи до визначення понять «ліквідність та платоспроможність».

Категорія «ліквідність» має тривалий період формування, її зародження як економічного явища пов'язане з процесом торгового обміну, у якому один товар обмінювався на інший, а згодом на єдиний еквівалент, який став загальним засобом обміну, - гроші. Висловлюючись мовою сучасної термінології, ліквідним є товар або будь-яке інше благо тоді, коли швидко і легко реалізується. Ліквідність означає легкість, з якою активи можна конвертувати в готівку. Якщо актив легко купити і продати, тоді він належить до ліквідних.

Бердар М.М. визначає ліквідність як: «...рівень здатності підприємства як

найшвидше продати свої активи задля погашення зобов'язань» [3, с. 209].

Базилінська О.Я. відзначає, що ліквідність: «...характеризується показником, що формується завдяки реалізації активів та додаткових зовнішніх джерел» [2, с. 104].

Школьник І.О. вважає, що ліквідність: «...характеризує ступінь покриття активами своїх зобов'язань при співпадінні перетворення активів і строків погашення зобов'язань» [34, с. 98].

На думку Ткаченко І.П. ліквідність – це: «здатність підприємства перераховувати платежі вчасно завдяки надходженню грошей від реалізації активів» [30, с. 109].

Отже, на нашу думку, найбільш повне визначення ліквідності можна дати наступне. Ліквідність підприємства – це його характеристика, що відображає здатність до перетворення активів на грошові кошти у разі необхідності виконання поточних зобов'язань.

Місце ліквідності у системі показників відображене на рис. 1.1.

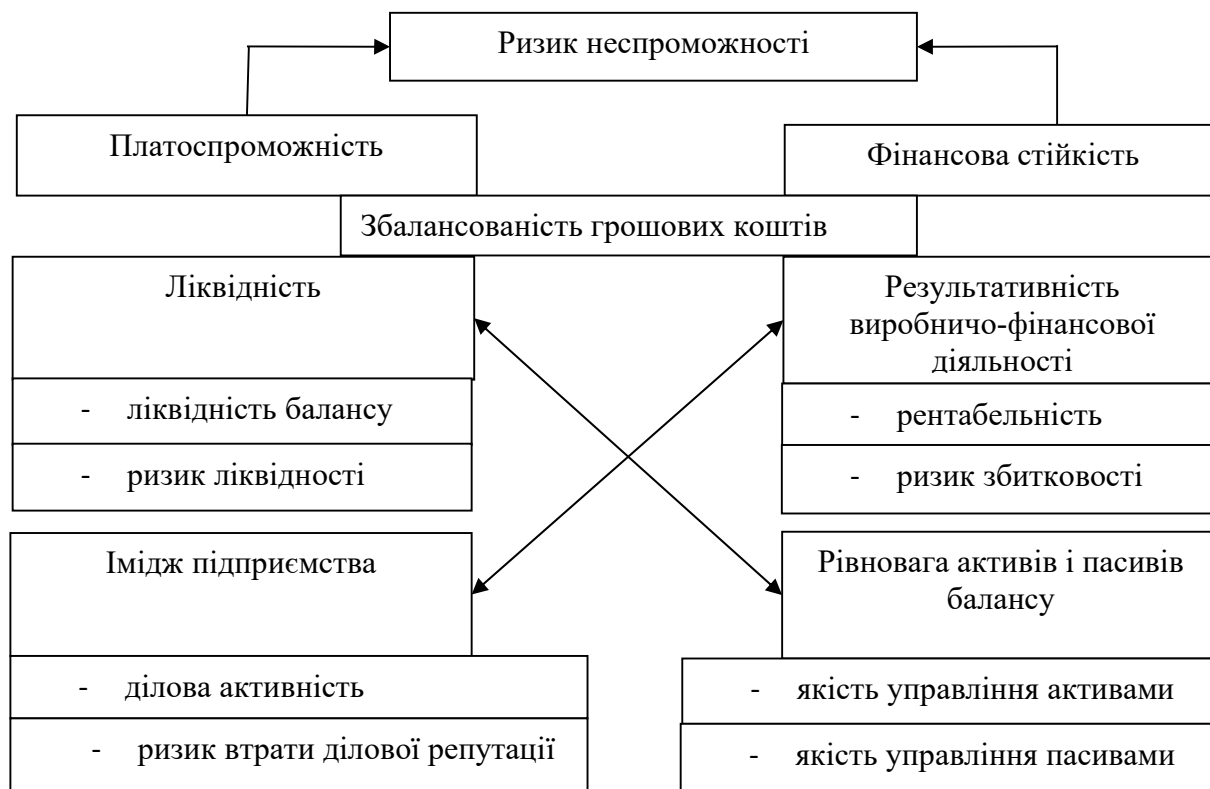

Рис. 1.1. Ліквідність в системі стабільного розвитку суб'єктів господарювання [29, с. 100]

Отже, ліквідність підприємства посідає чільне місце серед інших показників оцінки фінансового стану підприємства, є складовою системи показників, які взаємовпливають один на одного та залежать один від одного.

Розглянемо окремі визначення платоспроможності, наведені у науковій літературі.

Зятковський І.В. зазначає наступне: «...платоспроможність як складова частина господарської діяльності направлена на забезпечення планомірного надходження і витрачання грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного і позикового капіталу і найбільш ефективного його використання» [9., с. 265].

За визначенням Тютюнника Ю.М. платоспроможність – це: «...спроможність підприємства здійснювати платежі наявними засобами або засобами, які постійно поповнюються за рахунок його діяльності» [32, с.89].

В. Іващенко та М. Болух трактують платоспроможність як: «...показник фінансової стійкості підприємства» [11, с. 87]. Ототожнює фінансову стійкість із платоспроможністю й Макарчук І.М [18, с. 121]. На нашу думку, таке ототожнення не зовсім є коректним, адже ці поняття характеризують різні позиції загального стану підприємства. Платоспроможність є зовнішнім проявом фінансового стану підприємства, а фінансова стійкість – внутрішнім, адже відображає збалансованість грошових і товарних потоків, коштів і джерел їх формування, доходів і витрат у довгостроковій перспективі.

Одне з найбільш точних визначень платоспроможності, на нашу думку, дають Непочатенко О., Мельничук Н.: «...можливість суб'єкта наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити чинні строкові зобов'язання» [21, с. 365].

Сніткіна І.А. відзначає, що: «...на мікроекономічному рівні під платоспроможністю підприємств варто розуміти здатність юридичної особи або фізичної особи-підприємця здійснювати необхідні платежі. Ці платежі можуть здійснюватися з власних або залучених коштів для задоволення потреб усіх можливих контрагентів, включаючи обов'язки перед працівниками, а також

потреби держави» [28, с. 181]. Таким чином, автор вказує на необхідність здійснення розрахунків як за межами, так і усередині підприємства.

І все таки, найчастіше, під платоспроможністю підприємства розуміють наявність у нього коштів у достатньому обсязі для розрахунків за заборгованістю, що потребує негайного погашення. Тобто основними ознаками платоспроможності є:

- наявність коштів на рахунках підприємства в достатньому для здійснення платежів розмірі;
- відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Ліквідність у більшій мірі визначає платоспроможність підприємства у випадку наявності у складі оборотних активів високоліквідних їх складових. Звідси випливає, що підприємство, дебіторська заборгованість якого належить неплатоспроможним клієнтам, а запаси у переважній більшості не відповідають ринковим вимогам, може мати високе значення ліквідності, проте бути майже неплатоспроможним. Разом з тим, наявність у підприємства грошових коштів в достатньому обсязі для розрахунку за поточними платежами сьогодні, не дає гарантій його платоспроможності у перспективі, тобто його ліквідності.

Таким чином, ліквідність характеризує здатність погашати короткострокові зобов'язання, в той час коли платоспроможність пов'язана з забезпеченням довгострокової діяльності.

Можна зробити висновок, що платоспроможність визначає можливість щодо погашення довгострокових боргів, тому при дослідженні здатності підприємства розвиватись у довгостроковій перспективі дана характеристика є одним із найважливіших показників, який цікавить потенційних кредиторів.

На нашу, думку, платоспроможність варто розглядати як характеристику підприємства, яка визначає його здатність до виконання своїх зобов'язань як перед внутрішніми, так і зовнішніми контрагентами в поточному та довгостроковому періоді.

Таким чином, ототожнення понять ліквідність та платоспроможність, яке часто можна зустріти в науковій літературі, є не правильним, адже між ними є

суттєва різниця. Ліквідність підприємства характеризує механізм перетворення матеріальних або фінансових активів на грошові кошти з метою своєчасного виконання зобов'язань, адже під ліквідністю активу розуміють його здатність до перетворення на гроші та тривалість цього процесу. Платоспроможність підприємства визначають як його спроможність вчасно і повністю задовольняти платіжні вимоги постачальників відповідно до господарських договорів, проводити оплату праці персоналу, повертати кредити, вносити платежі в бюджет, що, в кінцевому підсумку, визначається наявністю у підприємства грошових коштів.

Наявність грошових коштів, в свою чергу, залежить від того якою мірою партнери виконують свої зобов'язання перед підприємством. Крім того, у процесі обороту коштів гроші то вивільнюються, то знову використовуються на формування необоротних та оборотних активів [10, с. 65].

Взаємозв'язок між платоспроможністю, ліквідністю підприємства і ліквідністю балансу відображає рис. 1.2.

Рис. 1.2. Взаємозв'язок між ліквідністю балансу, платоспроможністю та ліквідністю підприємства

Джерело: складено автором на основі [15, с. 119; 17, с.16]

Ліквідність балансу, що залежить від структури активів і пасивів, є

фундаментом платоспроможності та ліквідності підприємства. Ліквідність виступає, з одного боку, способом підтримки платоспроможності, з іншого боку – підприємству, яке є платоспроможним та має високий імідж, легше підтримувати свою ліквідність [12, с. 171].

Теоретичні аспекти ліквідності та платоспроможності підприємства відображає рис. 1.3.

Рис. 1.3. Теоретичні аспекти платоспроможності та ліквідності підприємства

Джерело: складено автором на основі [18, с. 123]

Отже, ліквідність та платоспроможність – два важливих аспекти, які характеризують фінансовий стан підприємства, які перебувають у тісному взаємозв'язку та разом з тим мають відмінності. Якщо платоспроможність

характеризує підприємство з точки зору можливості виконувати зобов'язання як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі, то ліквідність більше характеризує фінансові можливості з точки зору погашення поточних боргів через механізм перетворення майна на грошові кошти. З огляду на роль ліквідності та платоспроможності у стабільності функціонування та розвитку підприємства надзвичайно важливим є процес управління даними аспектами діяльності суб'єктів господарювання.

1.2. Ключові аспекти управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства

Запровадження ефективної системи управління платоспроможністю та ліквідністю є стратегічним та важливим завданням для вітчизняних підприємств, адже, в першу чергу, дасть можливість врахувати причинно-наслідкові зв'язки впливу на платоспроможність суб'єкта господарювання. Як ліквідність, так і платоспроможність підприємства є результатом складної системи причинно-наслідкових процесів, який визначає стан підприємства як в поточному періоді, так і в стратегічній перспективі.

Розглянемо основні підходи до трактування управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства.

Колектив авторів (Люта О.В., Пігуль Н.Г. і Глядько К.) під управлінням ліквідністю та платоспроможністю підприємства розуміють: «...процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень щодо виконання ним своїх зобов'язань в повному обсязі і у встановлені строки за рахунок наявних платіжних засобів з метою забезпечення стабільного розвитку суб'єкта господарювання як в поточному так і в перспективному періоді» [17, с. 16].

На думку Цюпи М. П., Рубахи М. В. управління ліквідністю і платоспроможністю підприємства – це: «...сукупність принципів та заходів з

розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням ефективного функціонування підприємства, шляхом забезпечення оптимальної кількості фінансових ресурсів та активів, політики щодо їх формування та розподілу» [40].

Старостенко Г.Г., досліджуючи теоретичні аспекти управління ліквідністю та платоспроможністю, розглядає його з позиції системно-процесного підходу, та розуміє: «...складну структурно-функціональну цілісність, складові якої упорядковані таким чином, що здійснюється управлінський вплив керуючої підсистеми на керовану підсистему через механізм превентивного і реактивного антикризового управління [29, с. 102].

Таким чином, на думку автора, керуюча підсистема має розглядатися в нерозривній єдності суб'єктів управління та їх параметрів, що через механізм управління впливають на керовану підсистему.

При цьому перевагами такої побудови процесу управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства є:

- наявність науково-обґрунтованої системи принципів управління, яка сприяє формуванню чітко визначених правил поведінки суб'єктів управління;
- чіткий розподіл функцій, обов'язків та повноважень, наслідком чого є уникнення їхнього дублювання та зменшення конфліктних ситуацій;
- чіткі зв'язки координації та субординації формують чіткий механізм прийняття управлінських рішень [29, с. 102].

Отже, на нашу думку, управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства варто розглядати як сукупність заходів стосовно прийняття управлінських рішень щодо забезпечення ефективного функціонування підприємства, шляхом формування оптимальної кількості фінансових ресурсів та активів для можливості виконувати свої платіжні зобов'язання перед контрагентами.

Складові управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства відображає рис. 1.4.

Рис. 1.4. Складові управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства

Джерело: складено автором на основі [14; 15, с. 120]

Ліквідність і платоспроможність підприємства є результатом складної системи причинно-наслідкових зв'язків та залежать від цілої низки факторів.

Найпоширенішою класифікацією є поділ чинників впливу на рівень ліквідності та платоспроможності на зовнішні та внутрішні фактори.

Зовнішніми (або такими, на які підприємство не може вплинути або впливає в мізерній мірі) факторами є: економічні, правові, політичні, демографічні, соціально-культурні чинники, грошово-кредитна політика, податкова політика, розвиток науки і техніки тощо. До внутрішніх (або таких, які повністю залежать від прийнятих методів та форм організації діяльності підприємства) факторів відносять: стан і структура капіталу підприємства, стан та структура необоротних та оборотних активів, наявність грошей та їх еквівалентів, рівень дебіторсько-кредиторської заборгованості, рівень техніки, технології та організації виробництва, фінансове планування та прогнозування, маркетингова та цінова політика тощо [14].

Варто відмітити, що вищезазначені чинники мають різний вплив на стан ліквідності та платоспроможності підприємства - як позитивний, так і негативний. Якщо дослідити позитивний вплив факторів, він матиме своє відображення також і в показниках рентабельності.

Розглядаючи концептуальні основи управління платоспроможністю, варто відмітити, що варто розглядати об'єкт, мету, завдання управління ліквідністю та платоспроможністю (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Концептуальні основи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства

Джерело: складено автором на основі [6; 16, с. 89]

Отже, управління ліквідністю та платоспроможністю має на меті як поточну мету, так і довгострокову, тобто перспективну, що є дуже важливим, адже усі управлінські рішення, пов'язані з фінансово-господарською діяльністю підприємства, мають на меті виконання глобальної місії діяльності суб'єкта господарювання. Важлива роль у досягненні мети управління ліквідністю і платоспроможністю належить задоволенню вимог кредиторів підприємства та виконанню платіжних зобов'язань.

Управління ліквідністю та платоспроможністю ґрунтується на таких принципах:

- системність;
- цільова спрямованість;
- плановість;
- варіативність;
- стратегічна орієнтованість [6].

Згідно з принципами системності та плановості необхідно комплексно поєднувати всі методи, прийоми та напрями фінансового управління з метою підтримки фінансової рівноваги підприємства у довгостроковому періоді (за рахунок оптимізації структури капіталу та формування ефективної політики фінансування господарської та інвестиційної діяльності) та поточному періоді (за рахунок підтримки достатньої ліквідності оборотних коштів підприємства та підтримки збалансованого стану його грошових потоків).

У разі коли поточна фінансово-господарська діяльність характеризується загрозою втрати технічної платоспроможності і необхідно вживати заходи щодо підвищення ліквідності активів та прискорення оборотності коштів, постає завдання оптимізації грошового обігу на підприємстві та реалізується принцип цільової спрямованості.

Разом з тим, принцип стратегічної орієнтованості означає, що тактичні задачі підтримки платоспроможності підприємства повинні вирішуватися з урахуванням стратегії його довгострокового розвитку, тобто необхідно здійснювати таке управління грошовими потоками, результатом якої буде

структура активів, яка б сприяла інвестиційному розвитку підприємства.

Принцип варіативності надзвичайно важливий з точки зору дотримання балансу платоспроможності та прибутковості використання активів та передбачає розгляд різноманітних варіантів вкладення грошових коштів з метою реалізації даного завдання.

Управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства здійснюється у певній послідовності (рис. 1.6).

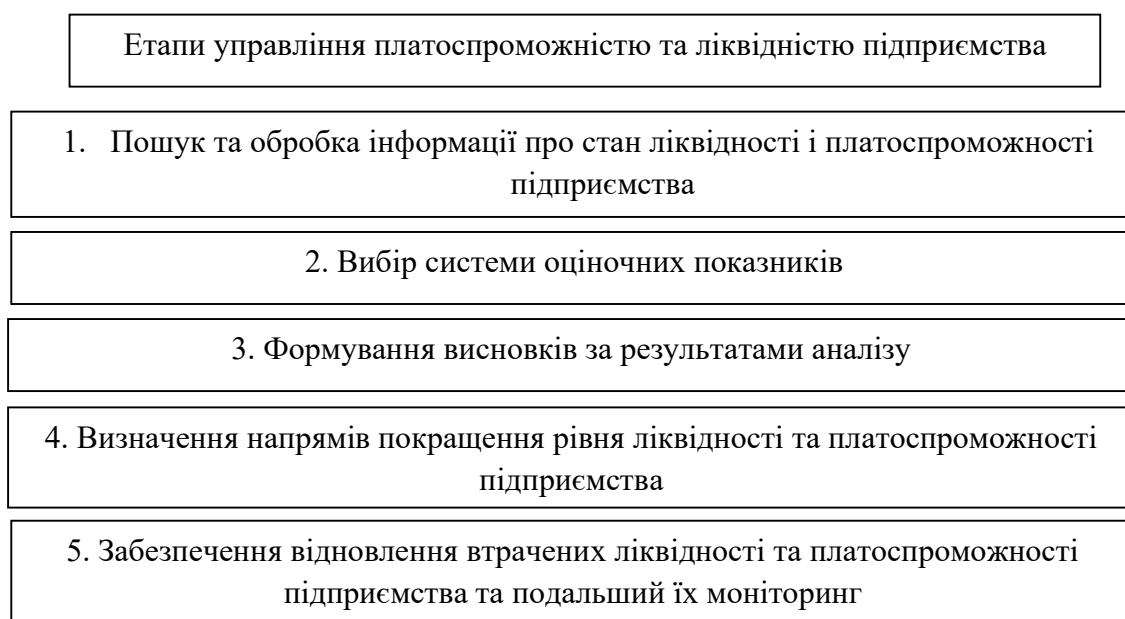

Рис. 1.6. Етапи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства

Джерело: складено автором на основі [22, с. 40; 31]

Одним із найбільш відповідальних етапів є формування інформаційної бази про рівень платоспроможності та ліквідності підприємства, яка формується за результатами аналізу даних напрямів фінансового стану. І знову ж таки, інформаційна база для аналізу, сукупність звітності – фінансової, статистичної, оперативної, управлінської визначає багато в чому об'єктивність результатів аналізу, які прямим чином впливають на рішення щодо збільшення можливості підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями та формувати ліквідну за своєю сутністю структуру активів.

Отже, в сучасних умовах господарювання підприємствам необхідно

звертати особливу увагу на рівень ліквідності та платоспроможності, а також на динаміку даних показників. Адже у нестабільних умовах господарювання часто виникає затримка платежів, порушення платіжної дисципліни, невиконання зобов'язань за госполарськими договорами. З метою уникнення негативних наслідків даних явищ посиленою повинна стати увага до управління та підтримання оптимального рівня ліквідності та платоспроможності підприємства з дотриманням вимог до такого управління, постановки мети та завдань відповідно до сучасних реалій та згідно чітко визначеної послідовності. Ключову роль в управлінні ліквідністю та платоспроможністю відіграє аналіз фінансово-госполарської діяльності, рівня ліквідності та платоспроможності суб'єкта господарювання.

1.3. Методичні підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства

Ліквідність та платоспроможність підприємства – важливі напрями аналізу фінансового стану, значимість яких зумовлена наступним - низькі значення ліквідності негативно впливають на порушення договірної дисципліни, рівень дохідності підприємства, неплатежів, і навіть банкрутство.

На жаль, більша частина підприємств характеризується низькою платоспроможністю, основними причинами якої є:

- втрата ефективних каналів збуту;
- помилкове визначення плану виробництва;
- неефективне використання трудових і матеріальних ресурсів;
- податкова політика;
- інфляційні процеси;
- низька забезпеченість підприємства власними оборотними активами.

Саме тому для забезпечення високого рівня ліквідності та

платоспроможності підприємства необхідно систематично аналізувати фінансово-господарську діяльність шляхом оцінки активу та пасиву балансу підприємства, забезпечення підприємства необхідною кількістю оборотних активів, аналізу фінансових результатів і напрямів використання прибутку, вибору оптимальної структури капіталу та ефективних напрямів його використання, розробки перспективних і поточних планів підприємства та здійснення контролю за їх виконанням.

Мета аналізу ліквідності і платоспроможності - інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття раціональних управлінських рішень з метою забезпечення оптимальної ліквідності та платоспроможності підприємств.

З вищезазначеної мети випливають такі основні завдання аналізу ліквідності та платоспроможності:

- аналіз здатності підприємства в повному обсязі і своєчасно виконувати платіжні зобов'язання;
- дослідження тенденцій та закономірностей розвитку показників ліквідності і платоспроможності підприємства;
- рання ідентифікація загрози виникнення неплатоспроможності підприємства;
- ідентифікація факторів впливу на синхронність та збалансованість грошових потоків, що впливає на рівень ліквідності та платоспроможності підприємства;
- визначення резервів щодо оптимізації рівня ліквідності та платоспроможності підприємства [17, с. 16].

Підходи до визначення рівня ліквідності та платоспроможності, наведені у науково-практичній літературі, дозволяють виділити такі основні показники для аналізу даних напрямів оцінки фінансового стану.

Тютюнник Ю. М. пропонує для оцінки ліквідності та платоспроможності розраховувати наступні показники: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт маневрування, коефіцієнт стійкості, коефіцієнт

забезпечення власними оборотними коштами, чистий оборотний капітал, ліквідність балансу.

Автор також зазначає, що: «...одним із основних завдань попередження неплатоспроможності є забезпечення повної поточної платіжної готовності (ППГ) підприємства», який визначається за формулою:

$$\text{ППГ} = (\text{ГК} / (\text{КЗ} - \text{ДЗ})) * 100, \quad (1.1)$$

де ППГ – поточна платіжна готовність,

КЗ – поточна кредиторська заборгованість, грн;

ДЗ – поточна дебіторська заборгованість, грн;

ГК – залишок грошових коштів, грн. [33, с. 132].

Харченко О.С., Халатур С.М., Бровко Л.І., Моруга Т.О. пропонують поділ показників платоспроможності на статичні та динамічні. При цьому статичні поділяє на: «...основні (коефіцієнт покриття, коефіцієнт розрахункової платоспроможності, коефіцієнт абсолютної ліквідності) та допоміжні (період обігу товарних запасів, період обігу дебіторської заборгованості, тривалість операційного циклу, період обігу кредиторської заборгованості, тривалість фінансового циклу, коефіцієнт забезпеченості власними коштами, індекс ліквідності обігових активів)». Автор пропонує показники динамічної платоспроможності також аналізувати в розрізі основних та додаткових. Основними при цьому виступають: «коефіцієнт синхронності грошових потоків, обсяг сальдового грошового потоку, коефіцієнт достатності коштів, а допоміжними – рівномірність надходжень, синхронність надходжень та видатків, рівномірність видатків, коефіцієнт рівномірності видатків, коефіцієнт рівномірності надходжень, частота виникнення дефіциту коштів» [35, с. 57; 37, с. 57].

Халатур С.М., Кравченко М.В., Матвієнко А.О., Люта О. В., Пігуль Н. Г, Глядько К. для оцінки ліквідності пропонують розрахунок показників абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття, робочий капітал, оцінка ліквідності балансу [36, с. 26; 17, с. 18].

Олійник О.О., Роговий С.М. в основу оцінки показників ліквідності та

платоспроможності ставлять оцінку ліквідності балансу [24, с. 37], а Хома І.Б., Панчак М.-І.М. окрім оцінки ліквідності балансу аналіз коефіцієнта абсолютної ліквідності, коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта покриття [38, с. 150].

Дудчик О.Ю., Грушко Т.І. підкреслюють значимість аналізу фінансових результатів діяльності підприємства в контексті оцінки його ліквідності та платоспроможності, а також показників: «...коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт термінової ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт ліквідності запасів, маневреність власних оборотних коштів, коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами, коефіцієнт загальної платоспроможності» [7, с. 1091].

Олесенко І.С. відзначає, що: «...сучасна економічна наука має в своєму арсеналі три основоположні підходи до прогнозування платоспроможності підприємства з позиції можливого банкрутства: двофакторна та п'ятифакторна моделі Е. Альтмана, моделі прогнозування потенційного банкрутства Спрінгейта; прогнозна модель Р. Ліса; тести на ймовірність банкрутства Р. Таффлера і Г. Тішоу; метод рейтингової оцінки фінансового стану У. Бівера та інші» [23, с. 191].

Таким чином, систематизувавши підходи до оцінки ліквідності та платоспроможності, на нашу думку, можна виділити такі їх основні групи:

- абсолютні показники, серед яких ключове місце належить фінансовим результатам діяльності підприємства (прибуток, дохід);
- відносні показники ліквідності, які визначають співвідношення оборотних активів та їх елементів різної ступені ліквідності з поточними зобов'язаннями;
  - оцінка ліквідності балансу;
  - відносні показники, що характеризують рівень забезпечення оборотних активів та їх елементів власними оборотними коштами, співвідношення між власними та позиковими фінансовими ресурсами;
- показники, що характеризують збалансування, динаміку, структуру

грошових потоків, їх ефективність;

– відносні показники, що характеризують оборотність різних елементів оборотних активів, кредиторської заборгованості, тривалість операційного і фінансового циклів;

– – прогнозні показники ймовірності банкрутства.

Варто відмітити, що незважаючи на різноманітність показників оцінки ліквідності та платоспроможності, практично усі науковці вважають ключовими показниками – ліквідність балансу, а також коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Взаємозв'язок між ліквідністю і підприємства підтверджується і тим, що аналіз зазначених показників проводять у взаємозв'язку. Проводячи оцінку платоспроможності, слід визначати показники ліквідності та аналізувати її рівень.

Оцінку ліквідності розпочинають із дослідження рівня ліквідності балансу за методикою, наведеною на рис. 1.7.

Рис. 1.7. Оцінка ліквідності балансу

Джерело: складено автором на основі [30, с. 131]

Аналіз ліквідності та платоспроможності – важливі напрями оцінки фінансового стану, які цікавлять значну кількість користувачів фінансової інформації – зовнішніх та внутрішніх.

Говорячи про три основні показники ліквідності, які розраховують при оцінці даного напрямку фінансового стану, варто відмітити, що кожен із них цікавить окрему групу користувачів. Так, найчастіше рівнем абсолютної ліквідності цікавляться постачальники сировини, адже їх цікавить інформація щодо того яку частину зобов'язань підприємство може покрити за рахунок грошових коштів, тобто абсолютноліквідних активів. Рівень показника проміжної ліквідності переважно цікавить фінансово-кредитні, зокрема банківські, установи, адже показник дає інформацію про можливість погашення зобов'язань не лише за рахунок абсолютно-, але й середньоліквідних активів.

Загальний коефіцієнт ліквідності цікавить багатьох суб'єктів, проте переважно ним цікавляться акціонери, оскільки показник охоплює активи підприємства та визначає їх достатність для розрахунків.

Основною інформаційною базою для аналізу ліквідності і платоспроможності є фінансова звітність підприємства (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Можливості різних форм фінансової звітності для аналізу ліквідності і платоспроможності [32, с. 188]

Назва форми звітності	Основний зміст	Основні інформаційні параметри
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Активи та пасиви підприємства	Склад та динаміка майна у розрізі оборотних та необоротних активів. Склад та динаміка капіталу у розрізі власного капіталу та зобов'язань (довго- та короткострокових).
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати, фінансові результати	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, валовий, операційний та чистий прибуток
Звіт про рух грошових коштів	Вхідні та вихідні грошові потоки	Надходження та витрачання в цілому та за видами діяльності, чистий грошовий потік

При дослідженні ліквідності та платоспроможності підприємства розраховують певних перелік показників, при цьому їх набір може дещо відрізнятись, проте має комплексно відображати дану характеристику підприємства. У процесі аналізу необхідно порівнювати їх з нормативними значеннями, а також розглядати у динаміці, порівнювати з аналогічними підприємствами.

Розраховувати показники ліквідності та платоспроможності підприємства можна як на дату складання фінансової звітності підприємства, так і прогностичні показники на перспективу [16, с. 290].

Отже, показники ліквідності та платоспроможності мають важливе значення для прийняття ефективних управлінських рішень. За їх допомогою можна оцінити здатність підприємства виконувати свої боргові зобов'язання, як в короткостроковій та довгостроковій перспективі, станом на поточний момент часу, а також в момент критичних та надзвичайних ситуацій.

Значення постійного моніторингу рівня ліквідності та платоспроможності підприємства постійно зростає, адже низькі значення ліквідності підприємства та його платоспроможності можуть призвести до спаду дохідності, порушення договірної дисципліни, неплатежів, банкрутства підприємства.

Висновки до розділу 1

За результатами критичного аналізу літературних джерел шляхом узагальнення наукових підходів до визначення понять «ліквідність» та «платоспроможність» підприємства, на нашу думку, можна дати наступне визначення даних категорій. Ліквідність підприємства – це його характеристика, що відображає здатність до перетворення активів на грошові кошти у разі необхідності виконання поточних зобов'язань. Платоспроможність варто розглядати як характеристику підприємства, яка визначає його здатність

до виконання своїх зобов'язань як перед внутрішніми, так і зовнішніми контрагентами в поточному та довгостроковому періоді.

Встановлена різниця між ліквідністю та платоспроможністю підприємства. Платоспроможність характеризує підприємство з точки зору можливості виконувати зобов'язання як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі, а ліквідність більше характеризує фінансові можливості з точки зору погашення поточних боргів через механізм перетворення майна на грошові кошти; ліквідність характеризується розміром та складом поточних активів суб'єкта, а платоспроможність - наявністю поточних активів у грошовій або іншій високоліквідній формі; стан платоспроможності є більш динамічним, ніж стан ліквідності.

Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства варто розглядати як сукупність заходів стосовно прийняття управлінських рішень щодо забезпечення ефективного функціонування підприємства, шляхом формування оптимальної кількості фінансових ресурсів та активів для можливості виконувати свої платіжні зобов'язання перед контрагентами.

З метою уникнення негативних наслідків, зумовлених нестабільними умовами господарювання, посиленою повинна стати увага до управління та підтримання оптимального рівня ліквідності та платоспроможності підприємства з дотриманням вимог до такого управління, постановки мети та завдань відповідно до сучасних реалій та згідно чітко визначеної послідовності. Важлива роль при цьому належить аналізу, ключовими показниками в межах якого є: відносні показники ліквідності, оцінка ліквідності балансу, рівень забезпечення власними оборотними коштами, співвідношення між власними та позиковими фінансовими ресурсами, показники оцінки грошових потоків, їх ефективність, тривалість операційного і фінансового циклів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПП «МОДУЛЬ-АВН» ЗА 2018 - 2022 РОКИ

2.1. Оцінка ліквідності балансу підприємства

Характеризуючи та оцінюючи платоспроможність та ліквідність підприємства варто розпочати із характеристики видів його діяльності. Приватне підприємство «Модуль-АВН» функціонує на території Чернівецької області та його основним видом діяльності є: Приватного підприємства «Модуль», основним видом діяльності якого є виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва. Основний вид продукції підприємства – це бетонозмішувачі.

Попри значну кількість підходів до оцінки ліквідності та платоспроможності, різноманітність думок щодо етапів проведення такого аналізу та показників, які виступають індикаторами ліквідності та платоспроможності підприємства, жодна із методик не обходиться без такого важливого напрямку оцінки як визначення рівня ліквідності балансу підприємства.

Саме групування активів та пасивів підприємства за ступенем ліквідності та термінами погашення відповідно, дозволяє порівняти активи, які у разі необхідності є або можуть стати засобами платежу із пасивами, які потребують погашення у різні періоди часу.

За даними фінансової звітності ПП «Модуль-АВН» (А.1-А.5) побудуємо аналітичну табл. 2.1. Та на її основі проведемо порівняльну оцінку відповідності співвідношення відповідних груп активів та пасивів основним вимогам щодо дотримання умов ліквідності балансу досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.1

Оцінка ліквідності балансу ПП «Модуль-АВН» за 2018-2022 роки

тис.грн.

Показник	Рік					Відхилення (+,-)	
	2018	2019	2020	2021	2022	2022/ 2018	2022/ 2021
Активи							
А1 (грошові кошти, поточні фінансові інвестиції)	2,6	47,1	79,0	259,3	192,0	189,4	-67,3
А2 (векселі одержані, поточна дебіторська заборгованість)	52,7	23,9	68,8	132,2	99	46,3	-33,2
А3 (запаси, інші оборотні активи)	1723,6	1606,7	1572,4	1450,4	1474,5	-249,1	24,1
А4 (необоротні активи)	1291,6	1446,1	1489,6	1632,7	1438,2	146,6	-194,5
Пасиви							
П1 (короткострокова кредиторська заборгованість)	694,9	457,5	511,3	922,4	596	-98,9	-326,4
П2 (короткострокові кредити, векселі видані)	0	0	0	0	0	0,0	0,0
П3 (довгострокові зобов'язання)	1024,3	1279,6	1244,6	1023	998	-26,3	-25,0
П4 (власний капітал)	1351,3	1386,7	1453,9	1529,2	1609,7	258,4	80,5
Порівняння							
А1-П1	-692,3	-410,4	-432,3	-663,1	-404,0	288,3	259,1
А2-П2	52,7	23,9	68,8	132,2	99	46,3	-33,2
А3-П3	699,3	327,1	327,8	427,4	476,5	-222,8	49,1
А4-П4	-59,7	59,4	35,7	103,5	-171,5	-111,8	-275,0

Отже, однією із умов ліквідності балансу є перевищення абсолютноліквідних активів над терміновими зобов'язаннями. На ПП «Модуль-АВН» зовсім інша ситуація, причому протягом усього періоду дослідження.

Грошових коштів ПП «Модуль-АВН» не вистачає для покриття найтерміновіших зобов'язань, до яких належать кредиторська заборгованість.

Наглядно співвідношення між активами групи А1 та пасивами П1 демонструє рис. 2.1.

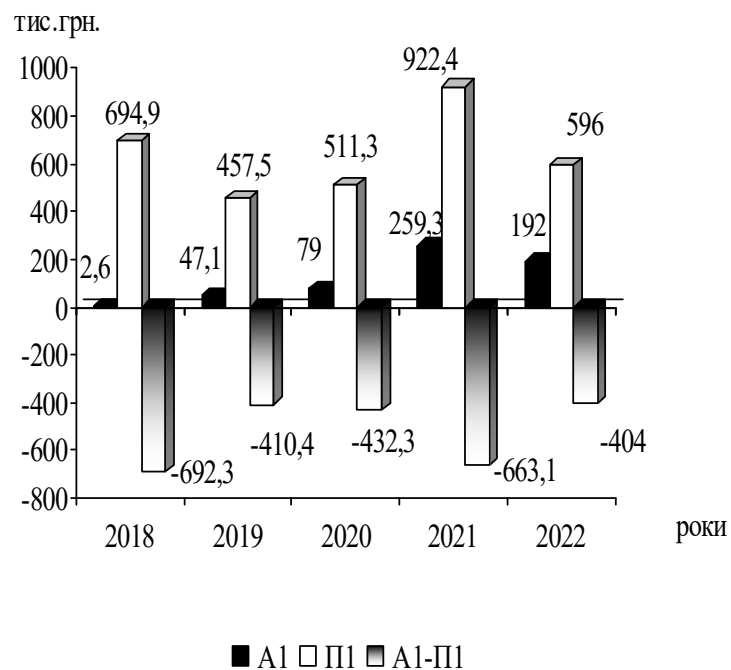

Рис. 2.1. Динаміка співвідношення абсолютноліквідних активів та термінових зобов'язань ПП «Модуль-АВН»

Отже, протягом періоду дослідження сума абсолютноліквідних активів у вигляді грошових коштів зростала аж 2021 року, коли сягнула значення 259,3 тис.грн., що значно більше значення 2018 року (2,6 тис.грн.). У 2022 році показник дещо зменшився, проте був значно вищим, ніж у 2018-2020 роках. Попри таку динаміку показника грошових коштів як на початку досліджуваного періоду, так і в його кінці можна спостерігати нестачу грошових коштів для погашення поточних зобов'язань термінового характеру. На рисунку чітко видно, що сума термінових пасивів (П1) коливається з року в рік та немає однозначної динаміки, проте завжди перевищує суму грошових коштів.

Найвищою сума нестачі абсолютноліквідних активів над поточними зобов'язаннями спостерігалась у 2018 році в сумі 692,3 тис.грн., високим було

значення даного показника і у 2021 році, проте у 2022 році показник трохи зменшився, хоч і залишається на високому рівні (сума становить 404 тис.грн.).

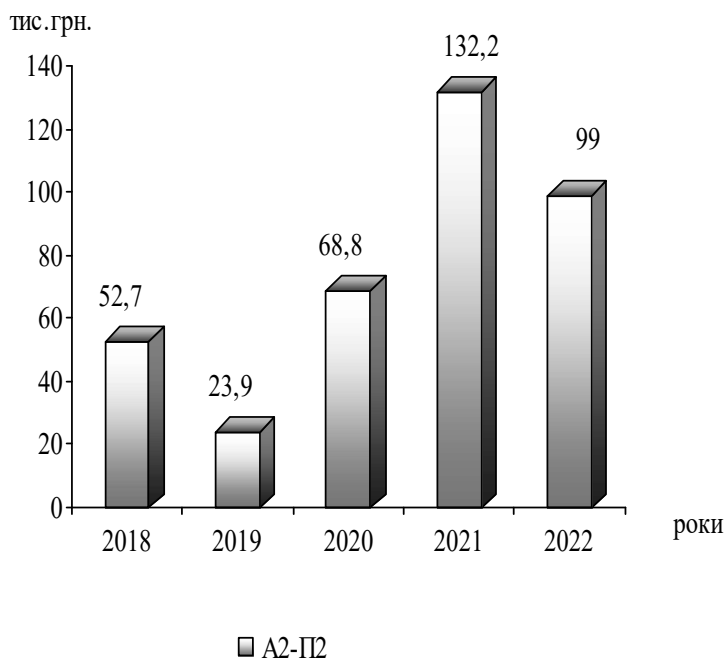

Рис. 2.2. Динаміка співвідношення середньоліквідних активів та короткострокових зобов'язань ПП «Модуль-АВН»

Отже, ПП «Модуль-АВН» не користується короткостроковим позиковим капіталом, у зв'язку із чим сума середньоліквідних активів співпадає із показником співвідношення середньоліквідних активів та короткострокових зобов'язань. Показник коливається з року в рік, проте протягом 2018-2022 років найвище значення він мав у 2021 році (132,2 тис.грн.), а найменше у 2019 році (23,9 тис.грн.). Таким чином, друга умова ліквідності балансу дотримується.

Третя умова ліквідності передбачає перевищення малоліквідних активів над довгостроковими зобов'язаннями. Співвідношення між відповідною групою активів та пасивів відображає рис. 2.3.

Отже, протягом всього періоду дослідження бачимо перевищення відповідного виду активів над відповідною групою пасивів, що свідчить про дотримання третьої умови ліквідності балансу. Найвищим показник був у 2018 році (699,3 тис.грн.), а найменшим у 2019 році (327,1 тис.грн.).

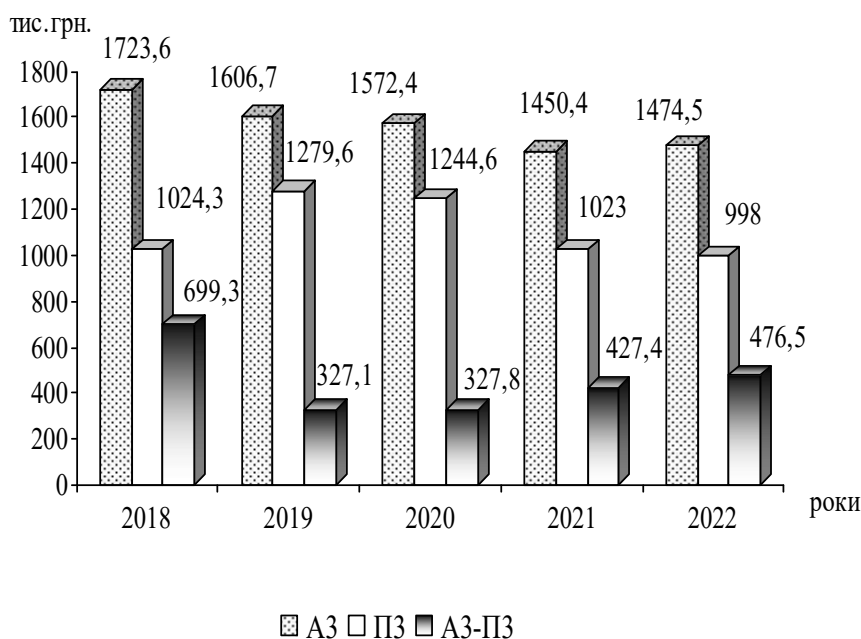

Рис. 2.3. Динаміка співвідношення малоліквідних активів та довгострокових зобов'язань ПП «Модуль-АВН»

Необхідно відмітити постійне зменшення суми запасів підприємства, окрім 2022 року. Сума пасивів змінювалась неоднозначно.

Дотримання останньої умови ліквідності балансу відображає рис. 2.4.

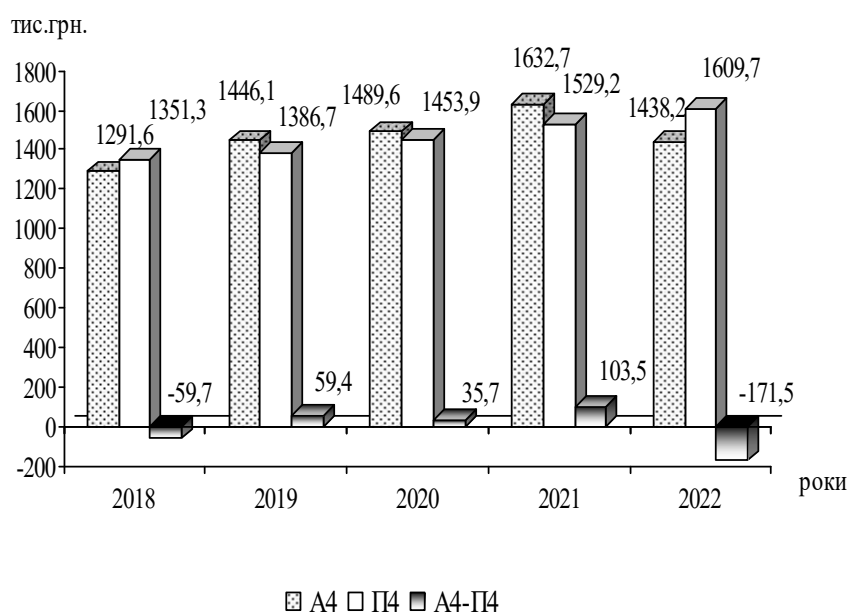

Рис. 2.4. Динаміка співвідношення неліквідних активів та власного капіталу ПП «Модуль-АВН»

Отже, у 2018 році сума власного капіталу перевищує суму необоротних активів, що є позитивним. Така ж ситуація і у 2022 році. Це означає, що необоротні активи повністю фінансуються за рахунок власного капіталу. Зворотньою та негативною є ситуація у 2019-2021 роках.

Таким чином, узагальнимо дотримання умов ліквідності балансу ПП «Модуль-АВН» (рис. 2.5).

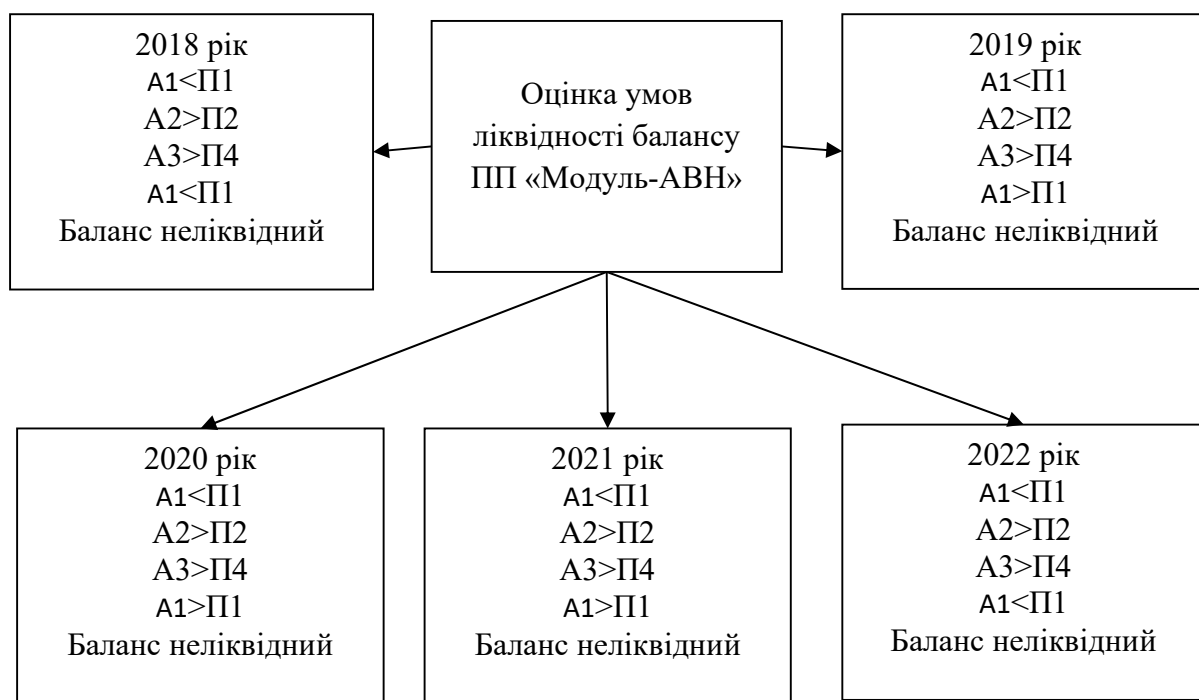

Рис. 2.5. Оцінка умов ліквідності балансу ПП «Модуль-АВН» у 2018-2022 роках

Отже, баланс ПП «Модуль-АВН» не є ліквідним протягом усього періоду дослідження, проте якщо у 2018 році та 2022 році не виконується лише одна умова ліквідності балансу, а саме перша, що свідчить про нестачу грошових коштів для покриття термінових зобов'язань. У 2019-2021 роках не виконуються дві умови ліквідності балансу: окрім нестачі грошових коштів, проблемою є також нестача власного капіталу для фінансування необоротних активів, про що свідчить четверта умова ліквідності балансу – необоротні активи перевищують власний капітал.

2.2. Динаміка показників ліквідності та поточної платоспроможності підприємства

Ключовими показниками ліквідності підприємства, які використовують і для аналізу показників платоспроможності є коефіцієнти абсолютної, проміжної та загальної ліквідності. Дані коефіцієнти, визначені на основі фінансової звітності ПП «Модуль-АВН» наведені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка показників ліквідності ПП «Модуль-АВН» за 2018-2022 роки

Показник	Рік					Відхилення (+,-)	
	2018	2019	2020	2021	2022	2022/ 2018	2022/ 2021
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,004	0,103	0,155	0,281	0,322	0,318	0,041
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,560	3,667	3,364	1,997	2,962	0,402	0,965
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,080	0,155	0,289	0,424	0,488	0,409	0,064

Отже, перше, що можна відзначити за даними таблиці 2.1 – це низький рівень коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2018, 2019 та 2020 роках. При нормативному значенні 0,2-0,35 показник абсолютної ліквідності становить 0,004, 0,103 та 0,155 у 2018, 2019 та 2020 роках. Проте динаміка показника є позитивною і у 2021 році він становить 0,281, а у 2022 році зріс ще на 0,041 та становив 0,322. За весь період дослідження коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс на 0,322, що є позитивним, оскільки знаходиться строго в межах нормативу та не виходить за нижню і верхню межу, адже як і його менше, так і більше значення порівняно з нормативом вказує на негативні моменти у використанні грошових коштів.

Коефіцієнт загальної ліквідності на досліджуваному підприємстві має досить високе значення та змінює його протягом 2018-2022 років, проте

кожного року його значення перевищує норматив. З одного боку, це визначає високий рівень платоспроможності через перевищення оборотних активів над поточними зобов'язаннями, з іншого боку – таке перевищення може вказувати на неефективне управління активами, адже, враховуючи рівень абсолютної та проміжної ліквідності на підприємстві така значна сума оборотних активів означає, що в їх складі велика кількість запасів, а їх нагромадження веде до уповільнення оборотності оборотних активів та є негативним. Коефіцієнт загальної ліквідності на кінець 2022 року становив 2,962, що на 0,402 більше рівня 2018 року та на 0,965 більше за значення 2021 року.

Коефіцієнт проміжної ліквідності на ПП «Модуль-АВН» значно нижче рівня нормативу (0,7-0,8) у 2018 році та його значення збільшується щороку протягом періоду дослідження. У 2022 році коефіцієнт проміжної ліквідності становить 0,488, що на 0,409 більше значення 2018 року та на 0,064 більше значення 2021 року. Такі низькі значення показника проміжної ліквідності вказують на низький розмір дебіторської заборгованості заборгованості, що є позитивним, проте це також свідчить про консервативну кредитну політику підприємства, що в сучасних умовах призводить до недоотримання доходу в результаті цього.

Показники платоспроможності ПП «Модуль-АВН», визначені на основі дод. А.1-А.5 наведені у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка показників платоспроможності
ПП «Модуль-АВН» за 2018-2022 роки

Показник	Рік					Відхилення (+,-)	
	2018	2019	2020	2021	2022	2022/ 2018	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Поточна платіжна готовність, %	0,4	10,9	17,9	32,8	38,6	38,2	5,8
Співвідношення нерозподіленого прибутку до активів	0,120	0,129	0,146	0,157	0,195	0,076	0,038

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8
Період обігу дебіторської заборгованості, дні	4	3	3	8	14	10	6
Період обігу запасів, дні	146	138	111	105	160	15	56
Тривалість операційного циклу, дні	149	141	114	112	174	25	62
Період погашення кредиторської заборгованості, дні	44	48	29	48	91	47	43
Тривалість фінансового циклу, дні	106	93	85	65	83	-22	19

Нормативне значення поточної платіжної готовності знаходиться в межах 100%. Ефективність фінансового менеджменту на підприємстві виявляється в тому, щоб на рахунках в банку та в касі грошових коштів було б не менше (але й не більше), ніж потрібно для виконання поточних платежів, а решта їх має бути вкладена в матеріальні та інші ліквідні активи. У 2022 році поточна платіжна здатність наближається до 40%.

Позитивну зміну відображає коефіцієнт співвідношення нерозподіленого прибутку до суми активів. З року в рік показник збільшується на підприємстві, що досліджується. Його значення у 2022 році становило 0,195, що на 0,076 більше значення 2018 року та на 0,038 більше значення 2021 року. Така позитивна зміна свідчить про зростання чистого прибутку, адже нерозподілений прибуток – це та частина чистого прибутку, що залишилась на підприємстві після розрахунку із акціонерами (у разі їх наявності) та формуванням резервного капіталу.

Негативну зміну до уповільнення оборотності відображають тривалість обороту запасів, у 2022 році показник склав 160 днів, що на 15 днів більше за значення 2018 року та на 56 днів більше значення 2021 року.

На 10 днів порівняно з 2018 роком та на 6 днів порівняно з 2021 роком

зросло значення тривалості обооту дебіторської заборгованості та склало 6 днів. Це свідчить про негативну динаміку, пов'язану із зростанням дебіторської заборгованості у 2022 році на фоні зменшення обсягів реалізації продукції.

В результаті уповільнення обертання запасів та дебіторської заборгованості зросла тривалість операційного циклу у 2022 році – на 25 днів порівняно з 2018 роком та на 62 дні порівняно з 2021 роком, що є негативним.

Зріс також період погашення кредиторської заборгованості на 47 днів порівняно з 2018 роком та склав 47 днів. У 2022 році тривалість фінансового циклу зменшилась порівняно з 2018 роком, проте зросла за два останні роки, що є негативним.

Оцінка показників поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ПП «Модуль-АВН» відображає табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Оцінка індикаторів поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ПП «Модуль-АВН» за 2018-2022 роки

Показник	Рік					Відхилення (+,-)	
	2018	2019	2020	2021	2022	2022/ 2018	2022/ 2021
Поточна платоспроможність, тис.грн.	-692,3	-454,9	-508,7	-919,8	-593,4	98,9	326,4
Коефіцієнт покриття	2,560	3,667	3,364	1,997	2,962	0,402	0,965
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	0,034	-0,035	-0,021	-0,056	0,097	0,063	0,153
Чистий прибуток, тис.грн.	-70,1	35,4	67,2	75,3	80,5	150,6	5,2

Розрізняють поточну неплатоспроможність, що передбачає нестачу у певний момент часу наявних коштів та високоліквідних активів для погашення поточного боргу, тобто зобов'язань перед кредиторами, страховими компаніями, працівниками із заробітною платою, державою із податкових платежів.

Отже, поточна платоспроможність підприємства є абсолютним

показником, який визначається як різниця між грошовими коштами та іншими високоліквідними активами і сумою поточних зобов'язань. Від'ємне значення даного показника вказує на те, що на підприємстві існує поточна неплатоспроможність. Така саме ситуація на ПП «Модуль-АВН». Протягом всього періоду дослідження сума поточних зобов'язань підприємства перевищує суму високоліквідних активів. Так, показник поточної платоспроможності склав (-692,3) тис.грн. у 2018 році, далі він трохи зріс, але знову ж таки був від'ємним в сумі 454,9 тис.грн. У 2020 році спостерігається негативна зміна до зменшення показника до рівня 508,7 тис.грн. У 2021 році значення показника поточної платоспроможності було найменшим, а саме (-919,8) тис.грн. Трохи покращилось значення показника у 2022 році, проте все таки залишається від'ємним – (-593,4) тис.грн.

Фінансовий стан потенційного банкрутства, що має ознаки критичної неплатоспроможності, має такі індикатори: на початку і в кінці звітного кварталу наявні ознаки поточної неплатоспроможності, а коефіцієнт покриття і коефіцієнт забезпечення власними засобами наприкінці звітного кварталу менші за їхні нормативні значення - 1,0 та 0,1 відповідно.

Коефіцієнт покриття перевищує одиницю, тобто нормативне значення. Значення показника становило 2,560 у 2018 році, 3, 667 у 2019 році, 3,364 у 2020 році, у 2021 році значення показника зменшилось до 1,997, а у 2022 році зросло до рівня 2,962.

Коефіцієнт забезпечення власними засобами згідно нормативу має становити більше 0,1. У 2018 році значення показника становило 0,034, протягом 2019-2021 року значення було від'ємним (-0,035 у 2019 році; -0,021 у 2020 році; -0,021 у 2021 році). У 2022 році показник забезпечення власними засобами наближається до нормативу 1,0 і становить 0,097.

Отже, враховуючи, що ПП «Модуль-АВН» має ознаки поточної неплатоспроможності, а також що коефіцієнт забезпечення власними засобами не досягає нормативного значення, то можна зробити висновок, що наявні ознаки критичної платоспроможності. Проте, варто сказати, що у 2022 році

підприємство практично наближається до того стану, коли відсутні ознаки критичної неплатоспроможності, адже коефіцієнт покриття більше 1, а коефіцієнт забезпечення власними засобами лише на декілька тисячних не менше нормативного значення.

Якщо за підсумками року підприємство не отримало прибутку і коефіцієнт його покриття менший за 1,0, то такий його фінансовий стан характеризується ознаками надкритичної неплатоспроможності. У такому разі ліквідаційна процедура є шляхом задоволення вимог кредиторів.

Отже, підприємство ПП «Модуль-АВН» отримує прибуток, підприємство є збитковим лише у 2018 році. Тобто ознак надкритичної неплатоспроможності підприємство немає (протягом 2019-2022 років), оскільки і коефіцієнт покриття більше 1, і значення фінансового результату додатне, тобто немає збитку. У 2018 році підприємство також не можна назвати таким, що має ознаки надкритичної неплатоспроможності, оскільки хоч підприємство і працювало збитково та рівень коефіцієнта покриття відповідає нормативному значенню показника.

Підводячи підсумок варто відзначити, що на підприємстві достатній рівень абсолютної ліквідності та високі значення показників загальної ліквідності, що позитивно характеризує рівень ліквідності. З негативних моментів слід відмітити уповільнення оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості та наявність ознак поточної неплатоспроможності.

2.3. Аналіз показників перспективної платоспроможності підприємства

Високий рівень платоспроможності як поточної, так і перспективної є необхідною складовою характеристики будь-якого стабільно функціонуючого суб'єкта господарювання. Тому і потенційні партнери, і керівники

підприємства зацікавлені в об'єктивній оцінці його платоспроможності. На основі цієї інформації існуючі партнери оцінюють можливості подальшої співпраці, власники підприємства визначають рівень ефективності його діяльності та напрями подальшого розвитку, кредитори визначають можливості та умови кредитування даного суб'єкта господарювання, інвестори розраховують ризики інвестування.

З огляду на це важливу роль відіграють саме показники перспективної платоспроможності, які ще називають показниками фінансової стійкості. Саме вони визначають співвідношення між різноманітними джерелами формування капіталу та можливість погашати позики за рахунок власних коштів.

Обчислені на основі дод. А.1-А.5 показники перспективної платоспроможності наведені у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка показників перспективної платоспроможності ПП «Модуль-АВН» за 2018-2022 роки

Показник	Рік					Відхилення (+,-)	
	2018	2019	2020	2021	2022	2022/ 2018	2022/ 2021
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,034	-0,035	-0,021	-0,056	0,097	0,063	0,153
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	0,044	-0,043	-0,025	-0,068	0,107	0,063	0,175
Коефіцієнт фінансової автономії	0,440	0,444	0,453	0,440	0,502	0,062	0,062
Коефіцієнт фінансової залежності	0,560	0,556	0,547	0,560	0,498	-0,062	-0,062
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,786	0,798	0,828	0,786	1,010	0,224	0,224
Коефіцієнт фінансового ризику	1,272	1,253	1,208	1,272	0,990	-0,282	-0,282

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами має позитивну динаміку. У 2022 році його значення є найвищим протягом періоду дослідження та становить 0,097, що на 0,063 більше значення 2018 року та на 0,153 більше за показник у 2021 році. Нормативним значенням є 0,1 і вище. Тому показник забезпечення власними оборотними коштами практично досягає мінімальної межі нормативного значення. Високе значення показника свідчить говорить про фінансову стійкість підприємства і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії. Тому значення коефіцієнта забезпечення власними оборотними коштами ПП «Модуль-АВН» у 2018 році свідчить про значну фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів, а у 2019-2021 роках, що весь власний капітал спрямований на фінансування необоротних активів і підприємство немає власних коштів для формування оборотних активів.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу у 2022 році має значення 0,107 при нормативному значенні більше 0,5. Таким чином, значення показника на ПП «Модуль-АВН» низьке, хоч і перевищує значення 2018 року (0,044) та значення 2021 року (-0,068). Особливо негативним є значення показника протягом 2019-2021 років, оскільки є від'ємним та вказує про повну відсутність власних оборотних коштів, тобто навіть частина необоротних активів фінансується за рахунок позикового капіталу.

Показник фінансової незалежності (автономії) при нормативному значенні більше 0,5 відповідає йому лише у 2022 році, тобто до 2022 року підприємство в більшій мірі фінансувалось за рахунок позикових коштів, що є ризиковим. Проте у 2022 році показник має позитивну динаміку – він зріс на 0,062 порівняно з 2018 роком, та на таку ж величину за останні два роки та становить 0,502. Тобто на 50,2 відсотки капітал підприємства формується з власних джерел і решта за рахунок позикового капіталу. Перевищення власного капіталу над позиковим є зовсім незначним, проте вже відображає позитивні зміни.

Зменшення ролі позикових коштів як джерела фінансування відображає коефіцієнт фінансової залежності. У 2022 році показник відповідає нормативу і становить 0,498 при нормативному значенні менше 0,5 на відміну від 2018-2021 років, коли значення коефіцієнта характеризувало перевищення позикових коштів над власними.

Таку ж ситуацію відображають показники – коефіцієнт фінансової стабільності та коефіцієнт фінансового ризику. При нормативному значенні більше 1 та менше 1 відповідно вони мають позитивну зміну до збільшення власного капіталу та його перевищення над позиковим у 2022 році.

Наочно динаміку співвідношення між власним та позиковим капіталом ПП «Модуль-АВН» демонструє рис. 2.6.

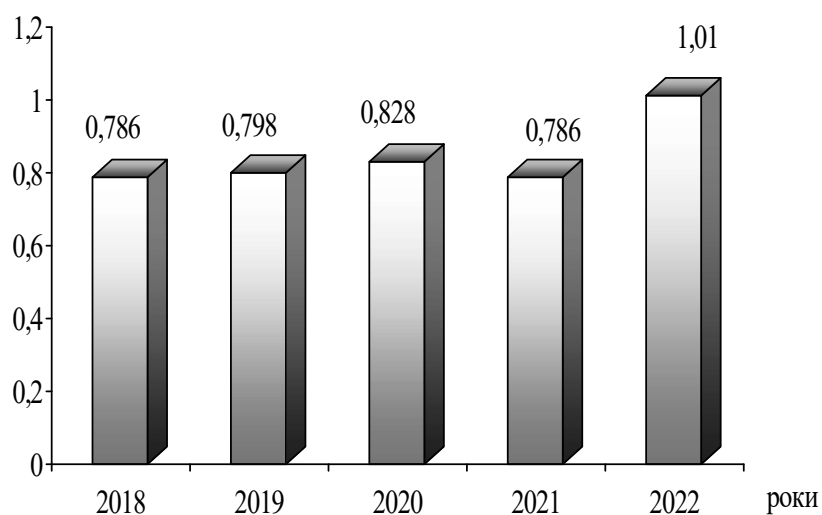

Рис. 2.6. Коефіцієнт співвідношення власного та позикового капіталу
ПП «Модуль-АВН»

Отже, позитивні зміни у 2022 році вказують на підвищення рівня перспективної платоспроможності.

Перспективну платоспроможність також характеризують коефіцієнти відновлення та втрати платоспроможності, що визначають ризики щодо втрати платоспроможності та передумови для відновлення.

Перспективний рівень платоспроможності, а саме ризик втрати платоспроможності та перспективи до її відновлення характеризує коефіцієнт відновлення платоспроможності та коефіцієнт втрати платоспроможності.

Якщо коефіцієнт загальної ліквідності відповідає нормативному значенню, то немає потреби визначати коефіцієнт відновлення платоспроможності, але доцільно оцінювати коефіцієнт втрати платоспроможності. Така саме ситуація на ПП «Модуль-АВН» - показники загальної ліквідності мають достатньо високі значення протягом усього періоду дослідження.

На основі фінансової звітності ПП «Модуль-АВН» (дод. А.1-А.5) проаналізуємо динаміку коефіцієнта втрати платоспроможності досліджуваного підприємства (рис. 2.7).

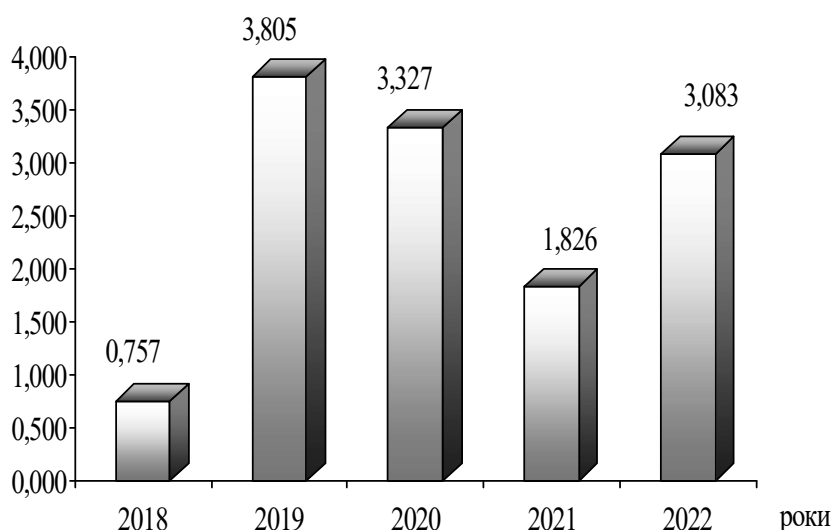

Рис. 2.7. Динаміка коефіцієнта втрати платоспроможності
ПП «Модуль-АВН»

Отже, аналізуючи значення коефіцієнта втрати платоспроможності можна зробити наступний висновок. Значення показника протягом 2019-2022 років перевищує одиницю. Таке значення показника свідчить про наявність реальної можливості в підприємства не втратити платоспроможність у найближчі три місяці. У 2018 році така загроза існувала.

Підсумовуючи аналіз перспективної платоспроможності, необхідно відмітити позитивну динаміку співвідношення власного та позикового капіталу. Хоч і на незначну величину, але власний капітал перевищує позиковий у 2022 році. Також додатньою є сума власних оборотних коштів, на відміну від попередніх років, що теж є позитивним.

Висновки до розділу 2

За результатами проведеного у другому розділі аналізу платоспроможності та ліквідності ПП «Модуль-АВН» можна зробити наступні висновки. Баланс підприємства не є ліквідним. Не виконується перша умова ліквідності, а саме не вистачає грошових коштів для погашення термінових зобов'язань. Також в окремі роки не виконується остання умова ліквідності, а саме власного капіталу не вистачає для фінансування всієї суми необоротних активів ПП «Модуль-АВН».

Показники ліквідності мають позитивну динаміку, зокрема у 2021 та 2022 роках достатнім є рівень абсолютної ліквідності на відміну від 2018-2020 років. Зріс показник проміжної ліквідності, хоча його значення нижче нормативу та свідчить про консервативну кредитну політику підприємства. Рівень загальної ліквідності протягом усього періоду перевищує норматив, що свідчить про достатній рівень платоспроможності, проте таке високе значення вказує і на неефективне управління оборотними активами та високий рівень запасів.

Негативною є динаміка до уповільнення обертання запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості та скорочення операційного та фінансового циклів.

Перспективні показники платоспроможності мають позитивну зміну, яка характеризує збільшення власного капіталу порівняно з позиковими ресурсами.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ТА ЛІКВІДНІСТЮ ПП «МОДУЛЬ-АВН»

3.1. Резерви оптимізації рівня ліквідності та платоспроможності підприємства

Динамічність та мінливість сучасних умов господарювання, спричинена війною, ускладнює здатність підприємства виконувати свої зобов'язання у встановлений термін та в повному обсязі. Важливого значення в таких умовах набувають питання своєчасної виплати заробітної плати, своєчасної оплати за відвантажену продукцію та сплати податків до бюджету. Тому управління ліквідністю та платоспроможністю є ключовими напрямками фінансового упарвління, які нерозривно пов'язані між собою, адже стан платоспроможності часто оцінюється саме за допомогою показників ліквідності.

Загальними рекомендаціями щодо забезпечення платоспроможності та ліквідності для ПП «Модуль-АВН» є такі:

- здійснювати постійний та систематичний контроль за структурою капіталу та рівнем грошових коштів;
- оптимізувати витрати, в тому числі шляхом визначення оптимальної структури оборотних активів та мінімізації суми запасів, частка яких у оборотних активах ПП «Модуль-АВН» є значною;
- приділяти значну увагу дотриманню балансу між фінансовими та нефінансовими оборотними активами, частка фінансових активів є низькою;
- обрати збалансовану стратегію ціноутворення, яка б враховувала кон'юнктурні зміни на ринку та прогнози щодо доходів підприємства.

Заходи по забезпеченню відповідного рівня платоспроможності та ліквідності ПП «Модуль-АВН» відображає рис. 3.1.

Рис. 3.1. Напрями забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства

Джерело: складено автором на основі [37, с. 57]

На формування позитивних грошових потоків та зростання прибутку впливають економічні процеси як всередині підприємства, так і на макрорівні, тому необхідно розглядати варіанти збільшення покупок продукції або можливість збільшити ціну на продукцію зі збереженням чи збільшенням обсягів реалізованої продукції, проводити зміни у виробництві, збільшувати продуктивність праці, зокрема шляхом мотивації працівників тощо.

Ще одним важливим заходом є пошук способів прискорення оборотності активів та зменшення рівня залежності від кредиторів через скорочення заборгованості. Здатність підприємства скорочувати заборгованість може позитивно вплинути на умови залучення позикового капіталу в майбутньому, адже виступає індикатором стабілізації його діяльності.

Мінімізація ризиків відіграє ключову та особливу роль у сучасних умовах господарювання, які є вкрай мінливими та ризиковими. Чинниками зниження

ризиків є: оптимальна сума оборотних активів (можливий зовсім незначний надлишок для страхування), наявність кваліфікованого персоналу на підприємстві, виробництво продукції високої якості, ефективна маркетингова політика, надійні та перевірені часом ділові партнери.

Досягнення позитивного руху коштів на підприємстві забезпечується шляхом впровадження системи контролю за напрямками витрачання коштів і спрямована на запровадження режимів відповідального ставлення до товарно-матеріальних запасів через їх раціональне використання, нормування, придбання запасів за вигідними цінами, контроль за наднормативним використанням коштів на загальновиробничі цілі (витрати на відрядження, зв'язок тощо), контроль правильності нарахування заробітної плати.

Варто розглядати заходи збільшення надходжень коштів на підприємство не лише від основного виду діяльності, як це на разі відбувається на ПП «Модуль-АВН», але й від інвестиційної. У кризових умовах господарювання резервом збільшення таких надходжень є реалізація частини основних засобів, що не використовуються у виробництві. Адже фінансові інвестиції у такий час, як правило, не здійснюються у зв'язку з великою ризиковістю таких операцій в умовах мінливості кон'юнктури фінансового ринку, окрім того здійснення фінансових інвестицій можливе в умовах наявності вільного залишку грошових коштів і не можливе у випадку дефіциту. Оскільки ПП «Модуль-АВН» не складає Звіт про рух грошових коштів, то важко оцінити рух коштів в розрізі видів діяльності, проте доходи, відображені у Фінансовому звіті малого підприємства вказують на те, що загальний дохід формується за рахунок доходів від реалізації продукції.

Фінансова діяльність у кризових умовах, як правило уповільнюється, позикові ресурси стає важко залучити. Для ПП «Модуль-АВН» даний шлях, окрім інших причин, неприйнятний по основній причині – показники фінансової стійкості вказують на велику частку позикових засобів у структурі джерел фінансування, що унеможлиблює їх додаткове залучення.

Необхідно відмітити, що збалансування руху коштів, спрямована на

максимізацію надходжень та зменшення витрачань, - це задача тактичного фінансового управління ліквідністю та платоспроможністю, що має задачею оперативне реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Проте, якщо не мати чіткої стратегії управління платоспроможністю та ліквідністю ПП «Модуль-АВН» у довгостроковому періоді, неможливо налагодити систему виконання платіжних зобов'язань підприємства та забезпечити відповідний оптимальний рівень ліквідності.

Керівникам ПП «Модуль-АВН» разом із головним бухгалтером (в умовах відсутності менеджерів) потрібно передбачити і оцінити майбутні можливі умови господарювання, від яких залежатиме рівень ліквідності та платоспроможності ПП «Модуль-АВН» і які необхідно буде враховувати при здійсненні фінансово-господарської діяльності:

- потенційні можливості підприємства – в контексті платоспроможності пропонуємо розглядати резерви зменшення витрат, як умовно-змінних, так і постійних, а також можливості нарощення обсягів реалізації, у тому числі шляхом виходу на нові ринки збуту або впровадження нових видів продукції, які користуються попитом;

- переваги конкурентів – оцінка продажів та сервісу підприємств, що діють в цій же галузі, для перейняття позитивного досвіду та розширення кола покупців;

- зростання вимог споживачів, адже в умовах конкурентного середовища і високої конкуренції за споживача зростають вимоги і до якості товару і до його споживчих властивостей;

- настання ризикових ситуацій – щоденно виникають все нові і нові фінансові ризики, пов'язані з неотриманням або недоотриманням доходу в процесі фінансово-господарської діяльності. В умовах війни, окрім методів зниження ризику, найпоширенішим з яких є диверсифікація, варто застосовувати і методи уникнення ризику – відмову від операцій, стосовно яких є вищий рівень ймовірності настання негативного результату, в сучасних умовах далеко не кожен хто ризикує – виграє;

- необхідність впровадження нових розробок – дана пропозиція хоч і потребує додаткового фінансування є такою, яку неможливо уникнути у зв'язку із стрімким розвитком науки і техніки. Підприємства, які не вводять інновації, приречені на завершення діяльності;

- необхідність підвищення кваліфікації співробітників. Кадри вирішують все. Забезпечення систем перенавчання, підвищення кваліфікації, матеріальне та інші форми стимулювання працівників – необхідна передумова підвищення ефективності господарювання. На ПП «Модуль-АВН» досить гостро стоїть питання нестачі працівників фінансової служби. Усю фінансову роботу виконує головний бухгалтер. Необхідно мати спеціаліста у галузі фінансового менеджменту. На сьогоднішній день – це не розкіш, а передумова розвитку і навіть функціонування суб'єкта господарювання. Хоч цей захід і потребує додаткового фінансування, він також в перспективі дозволяє уникати великої кількості фінансових ризиків та визначати, планувати, у тому числі у довгостроковій перспективі, резерви підвищення ефективності господарювання.

Формування довгострокової платоспроможності пов'язане також із забезпеченням відповідної структури капіталу, яка передбачає співвідношення між власними та позиковими джерелами фінансових ресурсів.

Ефективне управління капіталом в контексті забезпечення платоспроможності підприємства передбачає:

- управління власним капіталом – реінвестування всієї суми чистого прибутку у розвиток підприємства і таким чином збільшення суми власного капіталу, цільове використання амортизаційних відрахувань – на оновлення основних засобів, придбання нових засобів виробництва;

- управління позиковим капіталом – у разі необхідності залучення позик, виходячи із правила фінансування – довгострокові на фінансування необоротних активів, короткострокові – на формування оборотних засобів. Вибір позикового джерела фінансування повинен здійснюватись шляхом порівняння різних способів залучення коштів та використання того, який

передбачає меншу вартість.

Отже, підвищення ефективності управління платоспроможністю та ліквідністю передбачає конкретний алгоритм дій (рис. 3.2).

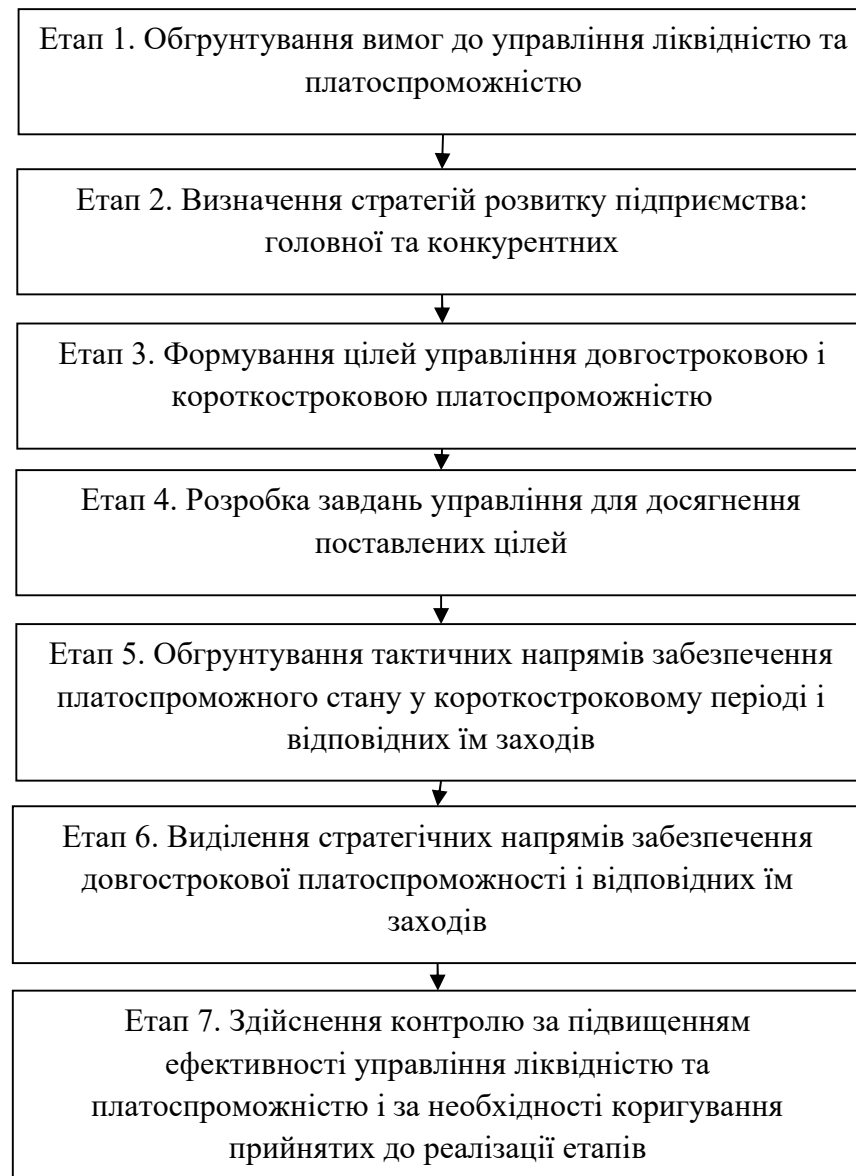

Рис. 3.2. Алгоритм реалізації управлінських рішень щодо удосконалення управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства

Джерело: складено автором на основі [31]

Таким чином, заходи пов'язані із забезпеченням належного рівня ліквідності і платоспроможності підприємства повинні здійснюватись у розрізі тактичних та стратегічних. Якщо тактичні заходи пов'язані із одержанням прибутку за рахунок скорочення витрат, пришвидшення оборотності оборотних

активів, узгодженості надходжень і витрачань, то стратегічні – спрямовані на максимізацію вартості підприємства шляхом впровадження інновацій, збільшення частки на ринку, реалізацію інвестиційних програм, що матимуть ефект у довгостроковій перспективі.

3.2. Прогнозування показників ліквідності та платоспроможності підприємства

Ліквідність як категорія пов'язана, в першу чергу, з такими поняттями як оборотні активи та короткострокові зобов'язання, адже характеризує здатність підприємства до погашення короткострокового позикового капіталу за рахунок перетворення оборотних активів у грошові кошти. Проте, окрім значення оборотних активів, яке має перевищувати суму поточних зобов'язань, важливе значення має структура оборотних активів. Класифікація оборотних активів за ступенем ліквідності при визначенні показників ліквідності та оцінці ліквідності балансу підтверджує значення забезпечення відповідної їх структури залежно від структури пасивів підприємства.

З огляду на це, ефективне управління ліквідністю та платоспроможністю передбачає врахування особливостей необоротних та оборотних активів як складових майна, кожна з яких має свої особливості як об'єкта фінансового управління.

Головне завдання при управлінні ліквідністю полягає в обґрунтуванні оптимального варіанту вкладення коштів у оборотні активи, беручи за основу саме критерій максимізації рівня ліквідності. Необхідність забезпечення високого рівня перспективної платоспроможності зумовлює потребу в такому управлінні необоротними активами, яке забезпечить максимально швидке повернення інвестованих в них коштів в найкоротші строки, що можливе через використання методів прискореної амортизації.

Тактичні рішення щодо управління ліквідністю та платоспроможністю передбачають оптимізацію структури оборотних активів та їх величини, тобто зводяться до вибору та підвищення ефективності політики управління грошовими коштами, дебіторською заборгованістю та запасами підприємства.

Аналізуючи оптимальне співвідношення між необоротними та оборотними активами підприємства, варто виходити із стратегії фінансування оборотних активів, яку обирає підприємство.

Пропонуємо оптимізацію структури активів підприємства за критерієм забезпечення оптимального рівня ліквідності. Першочерговими при плануванні виступає склад капіталу ПП «Модуль-АВН», адже пропонована структура активів та у тому числі оборотних залежить від суми поточних зобов'язань. Тому застосуємо розрахунково-аналітичний метод фінансового планування для прогнозування капіталу ПП «Модуль-АВН» (за допомогою функції Excel «Тенденція»).

Прогнозний склад капіталу матиме наступний вигляд (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Прогнозний склад капіталу ПП «Модуль-АВН» на 2023-2026 роки

Показник	2022 (факт)	2023	2024	2025	2026	Відхилення 2023 року від 2022 року
Власний капітал, в т.ч.	1609,7	1664,0	1741,8	1812,9	1881,3	54,3
- зареєстрований капітал	984	984,0	984,0	984,0	984,0	0,0
- нерозподілений прибуток	625,7	680,0	757,8	828,9	897,3	54,3
Довгострокові зобов'язання	998	1021,1	884,2	817,4	791,3	23,1
Поточні зобов'язання, в т.ч.	596	716,5	821,6	838,0	795,9	120,5
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	480,2	539,0	744,2	880,5	866,2	58,8
- кредиторська заборгованість за розрахунками	115,8	177,6	77,4	-42,5	-70,3	61,8
Всього капіталу	3203,7	3401,6	3447,6	3468,2	3468,5	197,9

Отже, виходячи із прогнозної суми поточних зобов'язань підприємства, визначимо прогнозну структуру активів, яка буде оптимальною з позиції

ліквідності.

При цьому керуватимемось наступними критеріями:

- суму грошових коштів прогнозуємо, виходячи з оптимального значення 30% від суми поточних зобов'язань, адже коефіцієнт абсолютної ліквідності має норматив 0,2-0,3;
- дебіторську заборгованість прогнозуємо в сумі, яка разом з грошовими коштами буде становити 70% від суми поточних зобов'язань, адже коефіцієнт проміжної ліквідності має норматив 0,7-0,8;
- загальну суму оборотних активів визначаємо як 1,5 від суми поточних зобов'язань;
- суму запасів знаходимо як різницю між прогнозним значенням оборотних активів, грошових коштів та дебіторської заборгованості.

Таким чином, прогнозний вигляд активу балансу матиме наступний вигляд (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Прогнозний склад активів ПП «Модуль-АВН» на 2023-2026 роки

Показник	2022 (факт)	2023	2024	2025	2026	Відхилення 2023 року від 2022 року
Необоротні активи	1438,2	2326,8	2215,2	2211,3	2274,6	888,6
Оборотні активи, в т.ч.	1765,5	1074,8	1232,4	1257,0	1193,9	-690,7
- дебіторська заборгованість	99,0	286,6	328,6	335,2	318,4	187,6
- грошові кошти	192,0	215,0	246,5	251,4	238,8	23,0
- запаси	1474,5	573,2	657,3	670,4	636,7	-901,3
Всього активів	3203,7	3401,6	3447,6	3468,2	3468,5	197,9

Отже, запропонована оптимальна структура за критерієм ліквідності передбачає, що показники абсолютної, проміжної та загальної ліквідності будуть відповідати нормативним значенням та забезпечать оптимальний рівень ліквідності та платоспроможності.

В результаті зміни складу активів балансу зазнає змін її структура (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Прогнозна структура активів ПП «Модуль-АВН» на 2023-2026 роки

Показник	2022 (факт)	2023	2024	2025	2026	Відхилення 2023 року від 2022 року
Необоротні активи	44,9	68,4	64,3	63,8	65,6	23,5
Оборотні активи, в т.ч.	55,1	31,6	35,7	36,2	34,4	-23,5
- дебіторська заборгованість	5,6	26,7	26,7	26,7	26,7	21,1
- грошові кошти	10,9	20,0	20,0	20,0	20,0	9,1
- запаси	83,5	53,3	53,3	53,3	53,3	-30,2
Всього активів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-

Отже, структура активів зміниться – передбачається зростання необоротних активів та зменшення питомої ваги оборотних активів, що не критичним та нормальним, враховуючи вид діяльності підприємства.

Для забезпечення такої структури активів підприємство має зменшити розмір запасів, що матиме також позитивний вплив на оборотність запасів та скорочення операційного циклу, адже проведений аналіз показав, що тривалість обороту запасів зростає на ПП «Модуль-АВН» і призводить до збільшення як операційного, так і фінансового циклів. Скорочення суми запасів також призведе до скорочення витрат, пов'язаними з їх утриманням.

Вивільнені кошти можна спрямувати на оновлення обладнання, адже запропонована структура передбачає збільшення необоротних активів, більша частка яких на ПП «Модуль-АВН» представлена основними засобами.

Також дана структура демонструє, що підприємство може розширити коло покупців і вести менш консервативну кредитну політику, адже допустимий рівень дебіторської заборгованості є вищим, ніж зараз на ПП «Модуль-АВН». Збільшення реалізації наразі важливе завдання, тому варто

кредитувати покупців, проте звісно, аналізуючи співпрацю з ними. Тому що, ймовірно, що через ведення такої політики до покупців, які відразу не можуть оплатити всю суму товару, ПП «Модуль-АВН» недоотримує дохід і прибуток.

Підсумовуючи наведені прогностні показники потрібно відмітити, що запропонована структура є ідеальною з позиції дотримання ліквідності та платоспроможності на оптимальному рівні в короткостроковому періоді, що, на нашу думку, якраз і відповідає вимогам воєнного часу. Також необхідно врахувати, що запропонована структура відрізняється від існуючої, тому потрібно деякий час, щоб втілити в життя прогностні заходи з максимальною можливою точністю, яка може звісно відрізнятись залежно від чинників зовнішнього та внутрішнього середовища.

Висновки до розділу 3

В сучасних умовах господарювання одним із важливих завдань, спрямованих на «виживання» та розвиток ПП «Модуль-АВН» є управління платоспроможністю та ліквідністю.

Заходи пов'язані із забезпеченням належного рівня ліквідності і платоспроможності ПП «Модуль-АВН» повинні здійснюватись у розрізі тактичних та стратегічних. Якщо тактичні заходи пов'язані із одержанням прибутку за рахунок скорочення витрат, пришвидшення оборотності оборотних активів, узгодженості надходжень і витрачань, то стратегічні – спрямовані на максимізацію вартості підприємства шляхом впровадження інновацій, збільшення частки на ринку, реалізацію інвестиційних програм, що матимуть ефект у довгостроковій перспективі.

На ПП «Модуль-АВН» неоптимальною є структура оборотних активів з позиції ліквідності, що негативно позначається як на рівні ліквідності, так і на платоспроможності досліджуваного підприємства. В контексті цього

запропоновано структуру активів, яка забезпечує дотримання нормативів абсолютної, проміжної та загальної ліквідності. Запропонована структура визначена також з урахуванням прогнозної суми поточних зобов'язань. Потрібно відзначити відмінність прогнозної структури активів ПП «Модуль-АВН» від існуючої, адже підприємству для наближення до неї необхідно зменшити суму запасів, інвестувати кошти у додаткове і прогресивне обладнання, дозволяє збільшити обсяги реалізації за рахунок ведення менш жорсткої кредитної політики, передбачає зберігання на рахунку більшої суми, враховуючи ризик настання платежу за короткостроковими зобов'язаннями.

ВИСНОВКИ

Війна спричинила ряд негативних наслідків для підприємств України, діяльність яких суттєво ускладнюється тривалою кризою неплатежів, гострим дефіцитом фінансових ресурсів, зростанням рівня дебіторської та кредиторської заборгованостей, несвоєчасним здійсненням розрахунків контрагентами, зменшенням обсягів реалізації тощо.

У таких умовах необхідно особливу увагу приділити управлінню платоспроможністю та ліквідністю підприємства. В результаті узагальнення наукових підходів до визначення понять «ліквідність» та «платоспроможність» підприємства, на нашу думку, можна дати наступне визначення даних категорій. Ліквідність підприємства – це його характеристика, що відображає здатність до перетворення активів на грошові кошти у разі необхідності виконання поточних зобов'язань. Платоспроможність варто розглядати як характеристику підприємства, яка визначає його здатність до виконання своїх зобов'язань як перед внутрішніми, так і зовнішніми контрагентами в поточному та довгостроковому періоді.

Незважаючи на тісний взаємозв'язок між ліквідністю та платоспроможністю, між ними є принципова різниця. Платоспроможність характеризує підприємство з точки зору можливості виконувати зобов'язання як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі, а ліквідність більше характеризує фінансові можливості з точки зору погашення поточних боргів через механізм перетворення майна на грошові кошти; ліквідність характеризується розміром та складом поточних активів суб'єкта, а платоспроможність - наявністю поточних активів у грошовій або іншій високоліквідній формі; стан платоспроможності є більш динамічним, ніж стан ліквідності.

Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства варто розглядати як сукупність заходів стосовно прийняття управлінських рішень

щодо забезпечення ефективного функціонування підприємства, шляхом формування оптимальної кількості фінансових ресурсів та активів для можливості виконувати свої платіжні зобов'язання перед контрагентами.

З метою уникнення негативних наслідків, зумовлених нестабільними умовами господарювання, посиленою повинна стати увага до управління та підтримання оптимального рівня ліквідності та платоспроможності підприємства з дотриманням вимог до такого управління, постановки мети та завдань відповідно до сучасних реалій та згідно чітко визначеної послідовності. Важлива роль при цьому належить аналізу, ключовими показниками в межах якого є: відносні показники ліквідності, оцінка ліквідності балансу, рівень забезпечення власними оборотними коштами, співвідношення між власними та позиковими фінансовими ресурсами, показники оцінки грошових потоків, їх ефективність, тривалість операційного і фінансового циклів.

Проведений аналіз платоспроможності та ліквідності ПП «Модуль-АВН» за 2018-2022 роки дає можливість зробити наступні висновки. Баланс підприємства не є ліквідним. Не виконується перша умова ліквідності, а саме не вистачає грошових коштів для погашення термінових зобов'язань. Також в окремі роки не виконується остання умова ліквідності, а саме власного капіталу не вистачає для фінансування всієї суми необоротних активів ПП «Модуль-АВН».

Показники ліквідності мають позитивну динаміку, зокрема у 2021 та 2022 роках достатнім є рівень абсолютної ліквідності на відміну від 2018-2020 років. Зріс показник проміжної ліквідності, хоча його значення нижче нормативу та свідчить про консервативну кредитну політику підприємства. Рівень загальної ліквідності протягом усього періоду перевищує норматив, що свідчить про достатній рівень платоспроможності, проте таке високе значення вказує і на неефективне управління оборотними активами та високий рівень запасів.

Перспективні показники платоспроможності вказують на низьку частку власного капіталу як джерела фінансування, адже протягом 2018-2021 років на підприємстві позиковий капітал перевищив власні фінансові ресурси, що є

вкрай негативним та свідчить про ризикову структуру капіталу. Проте позитивним є те, що власні фінансові ресурси складають більше 50% у 2022 році, проте їх питома вага все ще залишається достатньо низькою.

Негативною є динаміка до уповільнення обертання запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості та скорочення операційного та фінансового циклів.

Заходи пов'язані із забезпеченням належного рівня ліквідності і платоспроможності ПП «Модуль-АВН» повинні здійснюватись у розрізі тактичних та стратегічних. Якщо тактичні заходи пов'язані із одержанням прибутку за рахунок скорочення витрат, пришвидшення оборотності оборотних активів, узгодженості надходжень і витрачань, то стратегічні – спрямовані на максимізацію вартості підприємства шляхом впровадження інновацій, збільшення частки на ринку, реалізацію інвестиційних програм, що матимуть ефект у довгостроковій перспективі.

Підприємство повинно налагодити управління платоспроможністю та ліквідністю та розширити фінансову службу за рахунок фінансового менеджера.

На ПП «Модуль-АВН» неоптимальною є структура оборотних активів з позиції ліквідності, що негативно позначається як на рівні ліквідності, так і на платоспроможності досліджуваного підприємства. В контексті цього запропоновано структуру активів, яка забезпечує дотримання нормативів абсолютної, проміжної та загальної ліквідності. Запропонована структура визначена також з урахуванням прогнозованої суми поточних зобов'язань. Потрібно відзначити відмінність прогнозованої структури активів ПП «Модуль-АВН» від існуючої, адже підприємству для наближення до неї необхідно зменшити суму запасів, інвестувати кошти у додаткове і прогресивне обладнання, дозволяє збільшити обсяги реалізації за рахунок ведення менш жорсткої кредитної політики, передбачає зберігання на рахунку більшої суми, враховуючи ризик настання платежу за короткостроковими зобов'язаннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багацька К.В., Говорушко Т.А. Фінансовий аналіз: підручник. К.: АртЕк, 2014. 320 с.
2. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
3. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
4. Гайбура Ю.А., Загнітко Л.А. Фінансове прогнозування як елемент управління фінансовими ресурсами підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 9. С.968-974
5. Даник Д.П. Платоспроможність та ліквідність підприємства: сутність та необхідність управління в сучасних умовах. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 15 листопада 2023 року. К: КНЕУ, 2023. С. 87-90.
6. Дорошенко А.П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_37 (дата звернення: 17.11.2023).
7. Дудчик О.Ю., Грушко Т.І. Управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства сфери інформації та телекомунікації та формування системи їх забезпечення. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 13. С.1088-1092.
8. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.
9. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. К.: Кондор, 2003. 364 с.
10. Іванілова В.В. Планування діяльності підприємства : навчальний

посібник. Київ : Центр учб. л-ри, 2006. 472 с.

11. Іващенко В.І., Болюх М.А. Економічний аналіз господарської діяльності: навч. посіб. К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. 204 с.

12. Костирко Л.А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємств : монографія. Харків : Фактор, 2008. 336 с.

13. Коцербуба Н.В. Інформаційне забезпечення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 27. С. 78-21. URL:http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/27_1_2019ua/17.pdf (дата звернення: 17.11.2023)

14. Левкович О. В., Воробйова А О. Аналітичні основи ліквідності та платоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. №5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2022/78.pdf (дата звернення: 17.11.2023)

15. Лопатовська О.О., Гаєвська О.С. Ліквідність та платоспроможність в контексті фінансового управління діяльністю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. №1. С.118-123.

16. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 302с.

17. Люта О. В., Пігуль Н. Г, Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2019. №4. С.14-23.

18. Макарчук І.М. Платоспроможність і ліквідність аграрних підприємств. *Фінанси України*. 2014. №4. С. 120-126.

19. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз: підруч. для студентів ВНЗ. К.: КНТЕУ, 2014. 535 с.

20. Назаренко А. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «фінансовий потенціал». *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 8. С. 22-29.

21. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підруч. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 504 с.

22. Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О., Пономарьова К.В. *Архітектура механізму управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства*. Трансформаційна економіка. 2023. №2. С.38-44.

23. Олесенко І.С. Показники оцінки результативності управління платоспроможністю підприємства торгівлі. *Економічний простір*. 2018. №133. С. 183-199.

24. Олійник О.О., Роговий С.М. Фінансовий стан підприємства в контексті ліквідності та платоспроможності. *Агросвіт*. 2018. №19. С.34-38.

25. Пазинич В.І., Шулешко А.В. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 408 с.

26. Поддєрьогін А.М., Бабяк Н.Д. Фінансовий менеджмент: підручник. 2-ге вид., перероб. Київ: КНЕУ, 2017. 534 с.

27. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: затв. наказом Міністерство економіки України від 19.01.2006 №14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text> (дата звернення: 12.11.2023).

28. Сніткіна І.А. Підходи визначення сутності платоспроможності та класифікація факторів впливу. *Науковий вісник Ужгородського Університету*. 2019. №1 (53). С. 179-183.

29. Старостенко Г.Г. Управління ліквідністю малого підприємства: теоретичний аспект. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 16. С. 98–104.

30. Ткаченко І. П. Фінансовий аналіз: консп. лекц.для студ. усіх форм навч. Кам'янське: ДДТУ, 2018. 223 с.

31. Толпежніков Р.О., Толпежнікова Т.Г., Третьяков А.Г. Міжнародні підходи до удосконалення платоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2019/13.pdf (дата звернення: 17.11.2023)

32. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз бізнесу : навч. посіб. Полтава:

ІнтерГрафіка, 2017. 288 с.

33. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астрия», 2020. 434 с.

34. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / За ред. І.О. Школьника. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

35. Халатур С.М., Бровко Л.І., Моруга Т.О. Методологія оцінки ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2017. № 12. С. 56-60.

36. Халатур С.М., Кравченко М.В., Матвієнко А.О. Управління ризиками в проєктах для удосконалення ліквідності, економічної безпеки та платоспроможності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. №2. С.23-29.

37. Харченко О.С. Управління платоспроможністю підприємства в системі економічної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 1. С. 56-59.

38. Хома І.Б., Панчак М.-І.М. Шляхи вирішення проблем щодо ліквідності та платоспроможності малих вітчизняних підприємств. *Економічний простір*. № 184, 2023. С.148-152.

39. Цал-Цалко Ю.С., Мороз Ю.Ю., Суліменко Л.А. Фінансовий аналіз: підручник. Вид. 5-е, допов. Житомир: Рута, 2012. 609 с.

40. Цюпа М.П., Рубаха М. В. Управління платоспроможністю підприємства. *Концепції економічного розвитку країни: матеріали інтернет-конференції, 14 листопада 2016 року*. URL: [http:// www.economy-confer.com.ua/full-article/2133/](http://www.economy-confer.com.ua/full-article/2133/) (дата звернення: 17.11.2023)

41. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2013. 375 с.